

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Pracovní kompetence žáka při přechodu ze základního vzdělávání na střední
odborné vzdělávání

Work competencies of pupil during the transition from elementary to secondary
specialized/ vocational education

Alice Uhlíková

Vedoucí práce: PhDr. Kovaříková Miroslava, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Pracovní kompetence žáka při přechodu ze základního vzdělávání na střední odborné vzdělávání, vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 29. 6. 2017

.....

Podpis

Poděkování

Děkuji vedoucí této práce, PhDr. Miroslavě Kovaříkové, Ph.D., za odborné vedení, cenné rady a připomínky k mé práci. Dále děkuji pracovníkům ZŠ Janského a ZŠ Trávníčkova v Praze za poskytnutí možnosti realizace výzkumu na jejich škole. Velké poděkování patří také mojí rodině za podporu během celého studia.

ANOTACE

Bakalářská práce se zaměřuje na vzdělávání na základních školách, zda struktura a systém umožňuje kvalifikované rozhodnutí žáka o volbě budoucí profese, budoucí školy. Popisuje a vysvětluje základní pojmy a vztahy mezi nimi a věnuje se možnostem a způsobům, jak je možno ovlivnit profesní směřování žáků, výběr budoucí školy. Podrobněji je rozebrán vliv výuky pracovních činností a existence a působení internetových stránek a portálů s důrazem na volbu odborné školy.

Praktická část pomocí dotazníkového šetření ověří některé předpoklady o vztahu výuky praktických činností, nabytých pracovních kompetencí, sebehodnocení a vnějších vlivů na volbu povolání. Šetření se uskuteční mezi žáky devátých tříd a to po ukončení přijímacích řízení.

KLÍČOVÁ SLOVA

povolání, rodič, volba střední školy, praktické činnosti, školní vzdělávací plán, vzdělání, řemeslo, kariérové poradenství, dotazník

ANNOTATION

This bachelor thesis is focused on the structure and system of the primary education and the issues accompanied with the decision process allowing students to have qualified decisions about their future study opportunities and profession choices. The content of the theoretical part of this thesis is the description and explanation of the basic terms and the relations between them. It is focused on the possibilities and methods concerning the possible influence on the student's study and work choices. The influence of the practical activities is analysed closely and the role of the internet job searching tools in the decision process is discussed.

The practical part of this thesis is based on the survey investigation which is aimed to verify some of the presumptions about the influence of the practical activities education on the decisions and choices of the students. The questionnaires were given to the students of the ninth grade (graduation year) after their admissions.

KEYWORDS

Profession, parent, high school choice, practical activities, school education plan, education, craft, carrier counselling, questionnaire

OBSAH

ÚVOD	7
1. TEORETICKÁ ČÁST	9
1.1. Systém vzdělávání v České republice	9
1.1.1. Rámcové vzdělávací programy	10
1.1.2. Kompetence, Klíčové kompetence	10
1.1.3. Klíčové kompetence v oblasti základního vzdělávání.....	13
1.1.4. Pracovní kompetence.....	13
1.1.5. Vzdělávací oblasti a obory pro základní vzdělávání	14
1.1.6. Výstupy, učivo, standardy	15
1.1.7. Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět.....	15
1.1.8. Školní vzdělávací program	16
1.1.9. Střední vzdělávání	17
1.2. Systém přípravy žáků základní školy na výběr budoucího studia a povolání.....	17
1.2.1. Kariérové (výchovné) poradenství	17
1.2.2. Projekty podporující kariérové poradenství	19
1.3. Faktory související s výběrem střední školy	21
1.3.1. Motivace	21
1.3.2. Osobnost.....	22
1.3.3. Další (vnější) faktory	24
1.4. Teorie profesní volby.....	26
1.5. Základní škola a její vliv na výběr dalšího studia žáků na odborných středních školách.....	27
1.5.1. Technické a materiální podmínky	27
1.5.2. Personální podmínky	28
1.5.3. Doplnkové a mimoškolní činnosti.....	29
1.5.4. Práce s informacemi	30
1.6. Media, instituce a organizace v procesu volby povolání.....	30
1.6.1. Internet.....	30
1.6.2. Státní a samosprávné instituce.....	31
1.6.3. Zaměstnavatelské svazy, komory a asociace, výrobní podniky	32
1.7. Závěr teoretické části.....	35

2. PRAKTICKÁ ČÁST	37
2.1. Úvod	37
2.2. Výzkumné oblasti	37
2.3. Předpoklady k testování	38
2.4. Výzkumná metoda	38
2.5. Výzkumný soubor	39
2.6. Způsob zpracování dat	39
2.7. Dotazník	40
2.8. Výsledky výzkumného šetření	42
2.9. Vyhodnocení testovacích předpokladů	50
2.10. Shrnutí a diskuse k výsledkům šetření	54
2.11. Praktická doporučení	56
3. ZÁVĚR	58
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	60
SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK	64
SEZNAM PŘÍLOH	65

ÚVOD

Rok 2016 byl Asociací malých a středních podniků a živnostníků České republiky vyhlášen Rokem řemesel. Statistiky neúprosně dokazují, že počet studentů se zájmem o řemeslná povolání klesá. Tato informace se stala podnětem, který mě motivoval ke zjišťování, zda jsou řemesla pro mladou generaci v dnešní době zajímavou volbou a čím a jak žáky motivovat při výběru střední odborné školy. Jak důležité je, aby si již žáci základní školy osvojili ruční výrobu, možnosti využití výpočetní techniky a v budoucnosti třeba i 3D tiskárny, drony a takzvanou chytrou domácnost (na dálku ovládané spotřebiče, topení apod.).

Pracuji na základní škole a vyučuji předmět pracovní činnosti na II. stupni základní školy. Tento předmět spadá dle Rámcově vzdělávacího programu do vzdělávací oblasti Člověk a svět práce, která postihuje široké spektrum pracovních činností a technologií. Například práce s technickými materiály, design a konstruování, pěstitelské práce, chovatelství, provoz a údržba domácnosti, příprava pokrmů a svět práce. Snažím se tedy vést žáky k získání základních uživatelských dovedností v různých oborech lidské činnosti, k vytváření životní a profesní orientace.

Předmětem této práce je problematika vzdělávání, připravenost a manuální zdatnost žáků základní školy na přechod do středního odborného školství. Téma práce jsem zvolila z vlastního zájmu o zjištění, zda jsou žáci odcházející ze základního vzdělávání dostatečně vybaveni, v rámci Školního vzdělávacího programu ve vzdělávací oblasti Člověk a svět práce, na rozmanité obory středního odborného školství. Rozklíčovat jaké aspekty je vedly pro volbu konkrétní střední odborné školy, zda byli k řemeslu vedeni rodiči, či jaké další důvody je při rozhodování ovlivnily.

Hlavním cílem mé bakalářské práce tedy je identifikovat důvody žáků základní školy při výběru následného vzdělávání ve středním odborném školství a jejich očekávání s tím spojené a ze zjištěných údajů získat informace, které by mohly vést ke zkvalitnění výuky vzdělávací oblasti Člověk a svět práce. Hlavní cíl práce bude podpořen několika dílčími úkoly. Na základě rešerší dostupné literatury nastíním definici pracovní kompetence žáků a možnosti jejich rozvoje v systému základního vzdělávání. Také se pokusím vymezit význam kariérového poradenství na ZŠ a jeho možný vliv na výběr následné vzdělávací dráhy.

V teoretické části popíši základní principy současného systému vzdělávání v České republice s důrazem na oblast základního vzdělávání, a to se zaměřením na vzdělávací oblast Člověk a práce a z ní vyplývajících kompetencí. Dále se budu věnovat systému, jakým je

realizován přechod žáků ze základního na střední vzdělávání, tj. návaznosti vzdělávání, výběru oborů s důrazem na střední odborné školy, metodám pro motivaci při výběru střední odborné školy a následně i povolání. Závěr teoretické části bude věnován úloze základní školy při výběru dalšího studia žáků, možnostem základní školy při výuce pracovních činností (vybavenost učeben, materiál, exkurze apod.) a úloze možné pomoci některých dalších organizací (např. Národní informační centrum, Asociace malých a středních podniků ČR, média apod.)

Praktická část práce osvětlí, proč a jaké typy středních odborných škol si žáci volí po ukončení základního vzdělání, zda k tomu přispívají znalosti a dovednosti, které získají v rámci výuky pracovních činností nebo rukodělné a technické zkušenosti z rodiny. Metodou praktické části je kvantitativní výzkum formou dotazníkového šetření.

Výsledky praktické části by měly vést ke zlepšení výchovně-vzdělávací práce, k přípravě projektu bloku učiva ve vzdělávací oblasti Člověk a svět práce.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1. Systém vzdělávání v České republice

Ústavou České republiky zajištěné právo na vzdělání je v praxi realizováno zákonem č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen školský zákon). Tento zákon kromě jiného označuje vzdělávání jako veřejnou službu, upravuje působnost veřejné správy a definuje zásady i cíle vzdělávání. Jako jeden z podkladů pro paragrafové znění byly teze o systému vzdělávání, které rozpracoval Národní program rozvoje vzdělávání v ČR (dále jen Bílá kniha)¹ zveřejněný v roce 2001. Školský zákon v §3 odst. 1 dále definuje základní dokument celého procesu vzdělávání, tzv. Národní program vzdělávání, který ovšem nebyl zatím jako ucelený materiál vydán. Za tento základní dokument je dodnes považována Bílá kniha, i když to není úplně legislativně v pořádku. Ingerence státu je zajištěna Rámcovými vzdělávacími programy (dále také RVP). Vlastní školská zařízení vytvářejí podle svého zaměření a možností Školní vzdělávací programy (dále také ŠVP). Tyto rámcové programy tvoří systém kurikulárních dokumentů, jež jsou ze zákona veřejné a musí k nim být umožněn dálkový (internetový) přístup.

Školský zákon definuje dále vzdělávací soustavu a z ní vyplývající typy škol a školských zařízení, způsob jejich vzniku a jejich právní postavení. Vzdělávání na vysokých školách není ústavně zakotveno, řídí se zákonem č.111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů, ve kterém je vliv státu záměrně potlačen a proto mají vysoké škola značnou autonomii.

Obecně se vzdělávání dělí na preprimární, primární, sekundární (nižší a vyšší) a terciární. Primární a nižší sekundární se dohromady označují jako základní vzdělávání (dále ZV). Podrobně toto třídění upravuje standardní norma CZ-ISCED 2011² vydaná a garantovaná Českým statistickým úřadem. Na tento číselník navazuje podobný dokument CZ-ISCED-F 2013³, který upravuje standardizaci oborů vzdělávání. Určitá míra vzdělání populace je řešena povinnou školní docházkou, která je v současnosti devět let a začíná prvním ročníkem základní školy. V souvislosti se stupněm vzdělávání je definována ještě jeho forma. Pro ZV zpravidla denní, pro střední i večerní, dálková, distanční a kombinovaná.

---

¹ http://www.msmt.cz/file/35405_1_1/ 15. 1.2017

² https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_vzdelani_cz_isced_2011. 14. 1. 2017

³ <https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace-oboru-vzdelani-cz-isced-f-2013>. 14. 1. 2017

Průběžnou organizací vzdělávacího procesu je školským zákon zmocněno Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT) zpravidla formou podzákoných norem, vyhlášek, směrnic, pokynů apod. Provoz ve školách a školských zařízeních zajišťují pedagogičtí a nepedagogičtí pracovníci., kvalifikaci a status pedagogických pracovníků vymezuje zákon č.563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a změnách některých předpisů. Financování zařízení je v zásadě „dvoj zdrojové“, provoz je hrazen z prostředků zřizovatele, platy jsou rozpočtovou kapitolou Ministerstva školství. Školská zařízení jsou povinna zveřejňovat výroční zprávy.

1.1.1. Rámcové vzdělávací programy

Pedagogický dokument RVP vydává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT) na základě tezí rozpracovaných v Bílé knize a důraz se klade zejména na:⁴

- klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě;
- celoživotní učení;
- očekávanou úroveň vzdělání stanovenou pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání;
- pedagogickou autonomii škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání.

Jednotlivé RVP jsou průběžně upravovány a zveřejněny na internetových stránkách MŠMT. Z uvedených východisek jsou tři poměrně jasné, pro účely méj bakalářské práce potřeba osvětlit výraz „kompetence“. Bílá kniha pojem kompetence do školství zavádí, vzdělávací programy s ním pracují, ale obsah nemusí být úplně jasný. RVP též odráží formou plánů pedagogické podpory (dále PLPP) nebo individuálních vzdělávacích plánů (dále IVP) specifické potřeby žáků – podle stupně přiznaného podpůrného opatření.

1.1.2. Kompetence, Klíčové kompetence

Jazyk český používá slovo kompetence zpravidla ve dvou významových rovinách. První se rozumí soubor oprávnění či pravomocí přidělený či přirozeně náležející (zpravidla) nějaké autoritě. Druhým významem je vyjádření schopnosti vykonávat určité činnosti, která by měla být podmíněna nabytím určitých dovedností a znalostí. První význam tedy zdůrazňuje dané zvenčí, predikované okolnostmi, kdežto druhý klade důraz na kvalitu výkonu, chování či

---

⁴ <http://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10429>

jednání, která je výsledkem rozvoje jedince v daném okamžiku. Pojem kompetence poměrně přímočaře definují autoři zabývající se manažerským managementem a personalistikou, navíc již podstatně dříve, než začal pronikat do vzdělávání. Hroník⁵ vnímá kompetence jako způsobilost, jako soubor znalostí, dovedností, zkušeností, postojů, hodnot a vlastností Armstrong⁶ používá extrémně jednoduchou definici – kompetence chápe jako chování potřebné k dosažení žádoucích úrovní výkonu. Jedná se u něho o procesní hledisko kompetence, které bude ovlivňováno úrovní vstupů (znalostí a dovedností) a měřen rozbořem výstupů (skutečné chování a výsledky). Lucia a Lepsinger⁷ zvolili pro znázornění kompetence následujícího hierarchického modelu.

Obrázek č. 1: Hierarchický model struktury kompetence (Pramen: Kubeš, 2004, str. 28)

Na vrcholu „pyramidy“ se nachází chování, které bývá nejnáze ovlivnitelné, naučitelné. V druhé úrovni modelu se nacházejí další osobnostní znaky, jako jsou dovednosti, vědomosti, know-how a zkušenosti nezbytné pro to, aby člověk byl schopen očekávaného chování, které daná pozice vyžaduje. Na nejnižším stupni jsou stálé, robustní složky osobnosti, jako inteligence, talent, hodnoty, postoje a motivy, které se zpravidla velmi obtížně ovlivňují a které je nejvíce náročné rozvíjet (měnit).

Pro školní vzdělávání nejsou výše uvedené definice vzhledem k silnému akcentu na výkon a vztahu jenom k dospělé populaci příliš vhodné, proto je žádoucí volit pozici spíše pedagogicko-psychologickou. První takové pokusy se datují do začátku sedmdesátých let. Další rozvoj pojmu si vyžádal ovšem tlak okolností na počátku devadesátých let 20. století. Dochází k masivním změnám v požadavcích společnosti na vzdělání. Zánik či útlum mnoha

⁵ HRONÍK, Hodnocení pracovníků, s. 29

⁶ ARMSTRONG, M., Personální management, s. 200

⁷ LUCIA, A.D., LEPSINGER, R., The Art and Science of Competency models, cit. podle Kubeš, 2004, s. 28

ekonomických odvětví, rozvoj služeb a téměř exponenciální nárůst s tím spojených informací vede k poznání, že v mnoha oborech není možné dosavadní systém vzdělávání udržitelný. Pokud chce být Evropa ve světě konkurenceschopná, kvalifikovaná je potřeba jednat. Navíc se připravuje vstup dalších zemí do EU, kde je mnohdy vzdělávání strnulé a na pozicích z dob dávno minulých. Skalková⁸ cituje francouzského pedagoga Perrenouda, který se domnívá, že vytváření kompetencí má umožnit individu „aby mobilizoval, uplatňoval a zapojoval osvojené poznatky v složitých, rozmanitých a nepředvídatelných situacích“. V jeho pojetí jsou tedy kompetence „schopnosti účinně jednat v určitém typu situací, schopnosti založené na znalostech, které se však neomezují jen na ně“.

Problematikou se začínají vážněji zabývat evropské instituce a Rada Evropy prostřednictvím Evropské komise vydává v roce 2002 pod hlavičkou organizace Eurydice⁹ dokument nazvaný Key Competencies - A developing concept in general compulsory education., který byl v roce 2003 přeložen Ústavem pro informace ve vzdělávání¹⁰. Publikace v úvodu shrnuje náhled na pojem kompetence a poté ho v souladu s tzv. Lisabonskou strategií rozvádí na pozici klíčových kompetencí.

Konstatuje se, že žádná univerzální definice klíčových kompetencí není možná, má-li si kompetence zasloužit přívlastek ‚klíčová‘, ‚základní‘ či ‚podstatná‘, musí být pro každého jedince i celou společnost nezbytná a prospěšná. Musí jedinci umožnit, aby se úspěšně začlenil do řady společenských sítí, ale zachoval si přitom i svou nezávislost a byl schopen efektivně fungovat ve známém prostředí stejně jako v nových a nepředvídatelných situacích. Protože všechna prostředí a situace podléhají změnám, musí nakonec klíčová kompetence lidem rovněž umožnit, aby své znalosti a dovednosti neustále aktualizovali, a udrželi tak krok s nejnovějším vývojem¹¹. Průzkum, provedený ve státech „staré“ Evropy a vyhodnocený v této publikaci vedl spolu s dalšími dokumenty Radu Evropy k vypracování Doporučení o klíčových schopnostech (kompetencích) pro celoživotní učení¹²:

- Komunikace v mateřském jazyce
- Komunikace v cizím jazyce

---

⁸ SKALKOVÁ, J. Kategorie cíle, kompetence, jejich vzájemný vztah a význam pro obsah vzdělávání v kontextu současnosti., 2007, s. 13

⁹ evropská informační síť, která sbírá, sleduje, zpracovává a šíří spolehlivé a snadno srovnatelné informace o vzdělávacích systémech a o vzdělávací politice v celé Evropě.

¹⁰ <http://docplayer.cz/docview/20/981964/#file=/storage/20/981964/981964.pdf>

¹¹ Key Competencies. A developing concept in general compulsory education. 2002, s. 13

¹² <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/AUTO/?uri=celex:32006H0962>

- Matematická schopnost a schopnosti v oblasti vědy a technologií
- Schopnost práce s digitálními technologiemi
- Schopnost učit se
- Sociální a občanské schopnosti
- Smysl pro iniciativu a podnikavost
- Kulturní povědomí a vyjádření

Takto široce pojaté klíčové kompetence se pro účely vzdělávání v České republice konkretizují, pro každý RVP v dané oblasti vzdělávání zvlášť.

1.1.3. Klíčové kompetence v oblasti základního vzdělávání

Cíle základního vzdělávání konstituuje školský zákon a z nich vycházející závazný Rámcový vzdělávací plán pro základní vzdělávání (dále RVP ZV nebo jen vzdělávací plán). Pro dosažení těchto cílů RVP ZV definuje následující kompetence jako klíčové¹³: k učení; řešení problémů; komunikativní; sociální a personální; občanské; kompetence pracovní. Osvojování (nabývání) jednotlivých kompetencí se nevnímá izolovaně; vzdělávání musí reflektovat jejich vzájemné vazby a prostupování. Každá kompetence je definována svým obsahem formulovaným jako obecný standard konečných schopností žáka po ukončení základního vzdělávání. Příručka vydaná Výzkumným ústavem pedagogickým¹⁴ zmiňuje též tzv. hladinu kompetencí. V praxi jde o to, že osvojování klíčové kompetence je individuální, závisí na věku dítěte, na míře již osvojeného a na kvalitě (náročnosti) části kompetence. Pro přípravu vlastního obsahu učiva lze každou kompetenci chápat jako vnější „vrstvu“, kterou je nutné odkrýt, podle potřeby dělit na jednodušší. Pokračovat až do okamžiku, kdy lze již tuto část použít pro přípravu výuky a následně pro tvorbu zpětné vazby.

1.1.4. Pracovní kompetence

Mezi základní kompetence uvádí RZP ZV¹⁵ čtyři skupiny schopností a dovedností:

- bezpečné a účinné používání materiálů, nástrojů a vybavení, dodržování vymezených pravidel, plnění povinností a závazků, adaptování na změněné nebo nové pracovní podmínky

¹³ Rámcový vzdělávací program v základním vzdělávání., 2016, s. 10–13

¹⁴ BĚLECKÝ, Zdeněk. Klíčové kompetence v základním vzdělávání., 2007, s. 13–14

¹⁵ Rámcový vzdělávací program v základním vzdělávání., 2016, s. 13

- přístupu k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska bezpečnosti a ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot
- využívání znalosti a zkušenosti získané v jednotlivých vzdělávacích oblastech v zájmu vlastního rozvoje i své přípravy na budoucnost, konání podložených rozhodnutí o dalším vzdělávání a profesním zaměření
- orientování se v základních aktivitách potřebných k uskutečnění podnikatelského záměru a k jeho realizaci, pochopení podstaty, cíle a rizika podnikání, rozvíjení svého podnikatelského myšlení

Z výše uvedeného je zřejmé, že se pracovními kompetencemi nemíní jen klasické naučení základním řemeslným dovednostem. Cíle vzdělávání počítají s tím, že RZP ZV, potažmo ŠVP svým obsahem zajistí, aktivní a poučenou rozvahu žáka o svém budoucím uplatnění v profesním životě. Kompetence zajišťuje i určitou míru zodpovědnosti za svoji volbu, kde v budoucnu nebude okolí viněno z případných dalších studijních (profesních) neúspěchů. Čtvrtá skupina kompetencí je poměrně konkrétní už v RVP ZV. Jeví se jako podmnožina předchozí a pro základní vzdělávání je obtížná k rozpracování.

1.1.5. Vzdělávací oblasti a obory pro základní vzdělávání

Pro každé vzdělávání stanovuje RVP konkrétní vzdělávací oblasti s popisem základních znaků. Definuje též cílové zaměření, kterým je vymezeno nezbytné společné jádro vzdělávacího obsahu, které reflektuje všeobecný názor společnosti a zajišťuje vzájemné dorozumění na dané úrovni v příslušné oblasti. Povinnou součástí každé oblasti jsou i Průřezová témata. Podchycují nejdůležitější dynamické situace, se kterými se v moderní době může žák setkat nebo v nich konat a zaujmout nějaký postoj.

Pro každou vzdělávací oblast¹⁶ generuje RVP ZV (nejenom v ZV) vzdělávací obory. Může být jeden nebo více, s možným přesahem do druhého. Každému z nich je přiřazen obsah podřízený cílům umožňujícím získat klíčovou kompetenci a zvláště rozdělen pro první a druhý stupeň. Kromě stanovených (povinných) oborů základního vzdělávání je možno při tvorbě učebních plánů použít i doporučené obory, které se zpravidla promítnou jako nepovinný předmět.

---

¹⁶ Rámcový vzdělávací program v základním vzdělávání., 2016, s. 14

1.1.6. Výstupy, učivo, standardy

U každé činnosti se očekává zpravidla nějaký výsledek. Ve vzdělávání označuje výsledek vzdělávací plán pojmem očekávané výstupy. Rozumí se tím zpravidla nějaká činnost nebo dovednost, prakticky použitelná v reálném životě, lehce ověřitelná. Pro účely uplatnění podpůrných opatření je úroveň výstupů upravena.

Pro účely hodnocení, srovnávání a zpětné vazby je potřeba stanovit kvalitu výše zmíněných výstupů. Součástí přílohy RVP ZV je povinný standard pro vzdělávací obory Český jazyk a literatura, Cizí jazyk, Další cizí jazyk a Matematika a její aplikace. Pro ostatní obory existují doporučené standardy.

Učivo je v RVP ZV strukturováno do jednotlivých tematických okruhů (témat, činností) a je chápáno jako prostředek k dosažení očekávaných výstupů. Pro svoji informativní a formativní funkci tvoří nezbytnou součást vzdělávacího obsahu. Učivo vymezené v RVP ZV je doporučeno školám k distribuci a k dalšímu rozpracování do jednotlivých ročníků nebo delších časových úseků. Na úrovni ŠVP se učivo stává závazným.¹⁷ Rozsah učiva technicky vymezuje rámcový učební plán, který stanoví minimální časové dotace pro jednotlivé vzdělávací obory.

1.1.7. Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět

Jediná oblast, která cíleně rozvíjí praktické, převážně manuální činnosti a nacvičuje pracovní návyky; je sama sobě oborem, nečlení se více vzdělávacích oborů, nicméně je rozdělena na vzdělávací témata:

- 1. stupeň základního vzdělávání – Práce s drobným materiálem, Konstrukční činnosti, Pěstivelské práce, Příprava pokrmů,
- 2. stupeň základního vzdělávání – Práce s technickými materiály, Design a konstruování, Pěstivelské práce a chovatelství, Provoz a údržba domácnosti, Příprava pokrmů, Práce s laboratorní technikou, Využití digitálních technologií, Svět práce.

Na 1. stupni jsou všechna témata povinná, pro tvorbu ŠVP na 2. stupni je možnost kombinace tématu Svět práce (vždy) a libovolného jiného z nabídky. Volba druhého se řídí možnostmi a případným zaměřením školy, Zařazení Světa práce jako neopominutelného tématu zohledňuje potřeby nabývání kompetencí v oblasti volby povolání; dalšího profesního rozvoje.

---

¹⁷ Text RVP ZV s odkazy a poznámkami. Dostupné z: <http://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10274>

V seznamu vzdělávacích oblastí se Člověk a jeho svět nachází na konci, což paradoxně predikuje vztah široké veřejnosti k oborům a předmětům s ní spojenými. Samotné školy byly v minulých letech značně ochuzeny o „výrobní“ podmínky. Docházelo k odprodejům školních pozemků, ke značné devastaci dílenského vybavení nebo nebyly prostředky na úpravu prostor pro výuku podle zpřísnujících se technických a hygienických norem. Dnes je situace lepší.

1.1.8. Školní vzdělávací program

Školský zákon generuje ŠVP s následujícími atributy:

- Soulad ŠVP s Rámcovým vzdělávacím programem a přípuštění dělení jeho obsahu (předměty, moduly).
- Určení náležitostí ŠVP pro vzdělávání, pro která není vydán rámcový plán.
- Správní a technické náležitosti ŠVP.

Je zřejmé, že zákon nenařizuje jednotný obsahový rozměr, vymezuje pouze vzdělávací oblasti a vzdělávací obory, nikoliv konkrétní předměty či jiné ucelené části učiva, do kterých má být obsah vzdělávání uspořádán. Uvedené je ponecháno v kompetenci školy a může se tak školu od školy lišit.

Pravomoc k vydání Školního vzdělávacího programu je svěřena řediteli školy nebo školského zařízení. V případě, že se při škole zřizuje podle školského zákona školská rada, musí být Školní vzdělávací program před svým vydáním projednán se školskou radou. Rada se pouze vyjadřuje k návrhu ŠVP a k jeho následnému uskutečňování. Skutečnost, že školní vzdělávací program vydává ředitel školy nebo školského zařízení, samozřejmě neznamená, že jej také musí sám zpracovat. Na zpracování Školního vzdělávacího programu se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci dané školy nebo školského zařízení.

Do vydání Školního vzdělávacího programu není oprávněn zasahovat žádný další subjekt či orgán, a to ani zřizovatel příslušné školy nebo školského zařízení či Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Aby nemohlo docházet k nežádoucímu zasahování státu do podoby školních vzdělávacích programů jednotlivých škol, nebyla nakonec školským zákonem stanovena ani povinnost MŠMT vydat vzorový (tedy zcela nezávazný) ŠVP pro základní vzdělávání. Zákonem je stanoveno pouze vydat metodiku pro vypracování tohoto Školního vzdělávacího programu – a to pouze na oblast základního vzdělávání z důvodu plnění povinné školní docházky. Kontroly povinností v souvislosti s ŠVP je svěřena do kompetence České školní inspekci.

Na rozdíl od Rámcového vzdělávacího programu se sice nestanoví povinnost jeho zveřejnění způsobem umožňujícím dálkový přístup, ředitel školy nebo školského zařízení jej však musí zveřejnit na přístupném místě ve škole nebo školském zařízení. Zároveň musí ředitel školy nebo školského zařízení zajistit, aby každý, kdo o to projeví zájem, mohl do Školního vzdělávacího programu nahlížet a pořizovat si z něj výpisy nebo opisy. Tyto formy zpřístupnění Školního vzdělávacího programu musí být pro žadatele bezúplatné.

1.1.9. Střední vzdělávání

Vyšší sekundární vzdělávání (dále střední vzdělávání) je školským zákonem členěno takto:

- nematuritní – s výučním listem či bez něho
- maturitní – s maturitní zkouškou

Probíhá na gymnáziích, středních odborných školách (dále SOŠ), středních odborných učilištích (dále SOU) a konzervatořích. Jeho programy podléhají opět klasifikací CZ-ISDEC 2011. Rozvíjí kompetence získávané v základním vzdělávání a zajišťuje nutné předpoklady pro další (terciální) studium či kvalifikovaný výkon povolání. Složená maturitní zkouška je podmínkou pro pokračování v terciárním a tzv. postsekundárním studiu. Pro střední vzdělávání je povoleno pět forem: denní, dálkové, distanční a kombinované. Vyhláškou¹⁸ z roku 2005 jsou stanoveny (kromě gymnázií) druhy škol a základní organizačně-správní náležitosti. Zřizovateli jsou převážně kraje, v menším množství jiné církevní či právnické osoby.

Konstrukce RVP je u středního vzdělávání poněkud odlišná. Není jeden, ale z logiky věci zohledňuje druh školy; u gymnázií jejich zaměření a u odborných škol jednotlivé obory. Třídění oborů je určeno nařízením vlády¹⁹ z roku 2010. Přestože hodnotícím kritériem je prakticky pouze státní část maturitní zkoušky, jsou RVP zpracovány podrobněji než v ZV.

1.2. Systém přípravy žáků základní školy na výběr budoucího studia a povolání

1.2.1. Kariérové (výchovné) poradenství

Změnou globálních poměrů a ekonomicko-technologickou akcelerací začala v 90. letech minulého století základní škola pociťovat potřebu uspokojit společenskou poptávku nejenom v

---

¹⁸ Vyhláška o středním vzdělávání a vzdělávání na konzervatoři. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/zakon/13/2005/1>

¹⁹ Nařízení vlády o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/11266/download/>

obsahu učiva a vlastní výuky. Bylo nutno nabídnout i něco navíc, nějaký „orientační systém“, který by žákovi dodal informace, kam může po škole směřovat; co by pro něho mohlo být nejlepší. Rodiče a nejbližší okolí nemohlo mnohdy vlivem nárůstu informací (škol, možností vzdělávání, oborů) pomoci. Začalo být jasné, že tradiční způsoby realizované klasickými výchovnými poradci neobstojí, bude nutné vytvořit technologicky pevný, metodicky a metodologicky propracovaný systém.

Kariérové poradenství je nedílnou součástí výchovných poradenských služeb poskytovaných školami a školskými zařízeními. Přesná definice pojmu je obtížně stanovitelná, nicméně lze použít popis použitý OECD: „...*služby a aktivity zaměřené na pomoc jednotlivcům libovolného věku a v jakékoli fázi života – při výběru jejich školního a odborného vzdělávání, zaměstnání a při zvládnutí jejich profese*“.²⁰ Do procesu výběru školy (profese) v zásadě vstupují:

- Pedagogicko-psychologické poradny, které zajišťují skupinovou či individuální diagnostiku jako podklad při komplikacích u výběru školy či povolání. Metodicky též pomáhají výchovným poradcům.
- Speciálně pedagogická centra pro žáky integrované nebo ze speciálních škol se zdravotním postižením či znevýhodněním.
- Školy, a to prostřednictvím školních psychologů, školních speciálních pedagogů a výchovných poradců.
- Úřady práce tzv. Informačními a poradenskými středisky pro volbu povolání.

Základním dokumentem výchovného poradenství na školách je metodický list MŠMT, který sice o kariérovém poradenství nehovoří, ale promítnul se do vyhlášky²¹ z roku 2005. V ní je nově stanovenou náplní práce redefinován institut výchovného poradce. Kariérové poradenství a pomoc jsou rozepsány do „standardních činností“, které musí být školou povinně zajišťovány. Je jich poměrně hodně a je otázkou, zda s postupem doby nedojde nakonec k úplnému oddělení výchovných a kariérových činností, tak jak doporučuje OECD.

Pedagogický pracovník, který poradenství zajišťuje, musí v souladu s vyhláškou²² Ministerstva školství absolvovat specializované studium.

---

²⁰ OECD. *Career Guidance A Handbook for Policy Makers*. 2004. s. 10

²¹ Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Dostupné také z: <http://www.nuv.cz/t/vyhlasaka-c-72-2005-sb?highlightWords=kari%C3%A9rov%C3%99>

²² Vyhláška ze dne 27. července 2005 o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérovém systému pedagogických pracovníků. Dostupné také z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/2005/111-2005.pdf>

1.2.2. Projekty podporující kariérové poradenství

V roce 2005 vzniká v gesci MŠMT a za podpory strukturálních fondů Evropské unie projekt VIP Kariéra²³, který jako jeden z cílů stanoví potřebu „optimalizace koordinačních mechanismů mezi poskytovateli kariérového poradenství (MŠMT a ministerstvo práce a sociálních věcí) i vnitroresortní úrovni (MŠMT)“. Poukázáno je též na podporu týmové práce v ZŠ a SŠ (poradenská zařízení, spolupráce učitelů různých aprobací při zajišťování výuky témat učiva Výchova k volbě povolání). Projekt končí v roce 2008 a jeho základním výstupem je internetový portál ISA (informační systém uplatnění absolventů škol), který na adrese www.infoabsolvent.cz poskytuje informace potřebné pro budoucí profesní zaměření žáků a studentů.

Souběžně se vydávají roční analýzy struktury trhu práce a zaměstnatelnosti žáků a studentů. Projekt vyškolil též pomocí e-learningu několik desítek pedagogů (hlavně z odborných škol) jako konzultanty profesního poradenství. Projekt poskytoval prostředky pro vznik a činnost Školních poradenských středisek včetně angažování erudovaných školních psychologů a speciálních pedagogů.

V roce 2010 byl spuštěn program VIP Kariéra II. Ten navázal, rozšířil a prohloubil okruhy předchozího projektu a zdokonalil systém ISA. V této souvislosti je potřeba ještě zmínit program GOAL, určený pro dospělé a některé projekty zabývající se rekvalifikacemi, např. Vzdělávání a práce. Kariérovým poradenstvím a volbou povolání se zabývají dále projekty na úrovni krajů – velice zajímavý byl projekt Volba povolání v Pardubickém kraji. Na něm participovali i soukromé subjekty.

V roce 1992 vzniká z iniciativy Evropské komise projekt Euroguidance. V něm je již zapojeno 34 evropských zemí a účelem je sladění přístupů ke kariérovému poradenství a výměna zkušeností s jeho realizací. Program má národní mutace, naše je podporována MŠMT a je přímo napojena na projekt Erasmus.

V srpnu 2016 je založen spolek Kým čím být, z. s., který provozuje stejnojmenný portál. Vzhledem ke krátké době trvání a poněkud nejasné skladbě zakladatelů spolku zatím přínos těžko hodnotit. Nicméně zajímavá je myšlenka a realizace „video průvodců“ různými profesemi a primární orientace na žáky ZŠ.

---

²³ SGVIP_prezentace_FINALNI.pdf, MŠMT ČR. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/35904/>

V roce 2012 vzniká sdružení Centrum kompetencí, metodicky napojené na zahraničí a pomocí spolku Expertní komora kariérového poradenství, z. s., který je personálně propojen s několika dalšími neziskovými organizacemi podobného ražení. Centrum provozuje webový portál, kde se přímo praví: „*Nabízíme metody mapování a sebeřízení kompetencí a zabýváme se přípravou na uznávání neformálního vzdělávání a informálního učení. Lektorky Centra kompetencí jsou prvními certifikovanými lektory švýcarské metody CH-Q – competence management.*“²⁴

Příkladem regionálního programu je webový portál Centrum vzdělávání všem. Projekt byl financován z Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost v letech 2012-2013. Centrum zaštiťuje SŠSŘ Brno-Bosonohy (střední škola) a rozpočet hradí Jihomoravský kraj. Pomáhá s profesním rozvojem zájemcům od 14 let věku formou kariérového poradenství ve 4 městech v Jihomoravském kraji. Centrum kariérového poradenství na základních a středních školách, spravuje on-line databázi dalšího vzdělávání na jižní Moravě a poskytuje internetové poradenství v oblasti dalšího vzdělávání a profesního rozvoje.

V roce 2013 je MŠMT připraven první strukturovaný dokument s názvem Návrh opatření na podporu odborného vzdělávání. Je jedním z podpůrných podkladů pro některé další materiály a projekty, např.: „Tvorba a revize kurikulárních dokumentů v předškolním, všeobecném a odborném vzdělávání“ nebo „Návrh revize soustavy oborů a RVP středního odborného vzdělávání“.

Nezávisle na předchozím se rozbíhá projekt „Pospolu“. Proces završuje vyhlášení Rozvojového programu na podporu odborného vzdělávání v roce 2016²⁵. Cílem rozvojového programu je poskytnutím finančních prostředků zajistit zlepšení kvality a úrovně středního odborného vzdělávání ve vybraných oborech vzdělání. Týká se to hlavně tříd, kde se vyučuje více oborů naráz, a umožňuje „obejít“ předepsané normativy.

V březnu 2017 připravilo MŠMT dokument Opatření na podporu odborného vzdělávání realizovaná v České republice, kde se konstatuje: „*V posledních letech i přes demografický pokles dochází k pozitivnímu trendu v zájmu žáků základních škol o studium technických oborů vzdělání na středních školách. V oborech technického vzdělávání lze konstatovat, že například ve skupině oborů vzdělání 18 Informatické obory došlo od roku 2009 k nárůstu o 2,6 % přijatých žáků. Rostoucí zájem je také ve skupině oborů vzdělání 23 Strojírenství*

---

²⁴ Centrum kompetencí [online]. [cit. 2017-06-06]. Dostupné z: <http://centrumkompetenci.cz/index.html>

²⁵ <http://www.msmt.cz/vzdelavani/stredni-vzdelavani/rozvojovy-program-na-podporu-odborneho-vzdelavani-v-roce-1.20.3.2017>

a strojírenská výroba, kde pozorujeme nárůst od roku 2009 o 2 %. Ve skupině oborů vzdělání 26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika v roce 2010 zájem sice klesl o 0,9 %, nicméně do roku 2014 si úroveň z roku 2011 udržel“.²⁶

Materiál shrnuje již realizované záměry, informuje o připravovaných změnách v legislativě a nastiňuje další záměry ministerstva s důrazem na těsnou spolupráci středních škol s potencionálními zaměstnavateli a na přímou účast oborových profesních svazů

1.3. Faktory související s výběrem střední školy

1.3.1. Motivace

Obecný pojem motivace je odvozen z latinského slova *motivus*, které vzniklo ze základu slovesa *movere* – pohybovat.

Metodický portál RVP praví: *„Z psychologického hlediska je pojem motivace chápán jako duševní proces související se zvýšením, popřípadě s poklesem aktivity. Projevuje se napětím, neklidem a činností směřující k vyrovnání porušené rovnováhy organismu. V zaměření motivace se uplatňuje osobnost jedince, jeho hierarchie hodnot i dosavadní zkušenosti, schopnosti i dovednosti. Podstatou procesu motivace je zaměření a aktivace jedince, což bývá vyjadřováno v termínech pudy, potřeby, zájmy, ideály apod.“²⁷*

Vhodnější se jeví definice podle Průchy: *„Motivace je souhrn vnitřních i vnějších faktorů, které:*

- 1. vzbuzují, aktivují, dodávají energii lidskému jednání a prožívání;*
- 2. zaměřují toto jednání a prožívání určitým směrem;*
- 3. řídí jeho průběh, způsob dosahování výsledků;*
- 4. ovlivňují též způsob reagování jedince na své jednání a prožívání, jeho vztahy k ostatním lidem a ke světu.“²⁸*

Pod pojmem motivace si představujeme proces, nějakou „sílu“, která nám dodá energii a vyvolá prostředky člověka k vlastní duševní nebo fyzické činnosti. Předchozí definice hovoří o souhrnu faktorů, jednotlivé faktory nazveme motivem. Výsledkem bude kvantitativní, nebo kvalitativní změna sebe sama. Pokud akceptujeme potřeby jako zdroj motivace, pak je vhodné

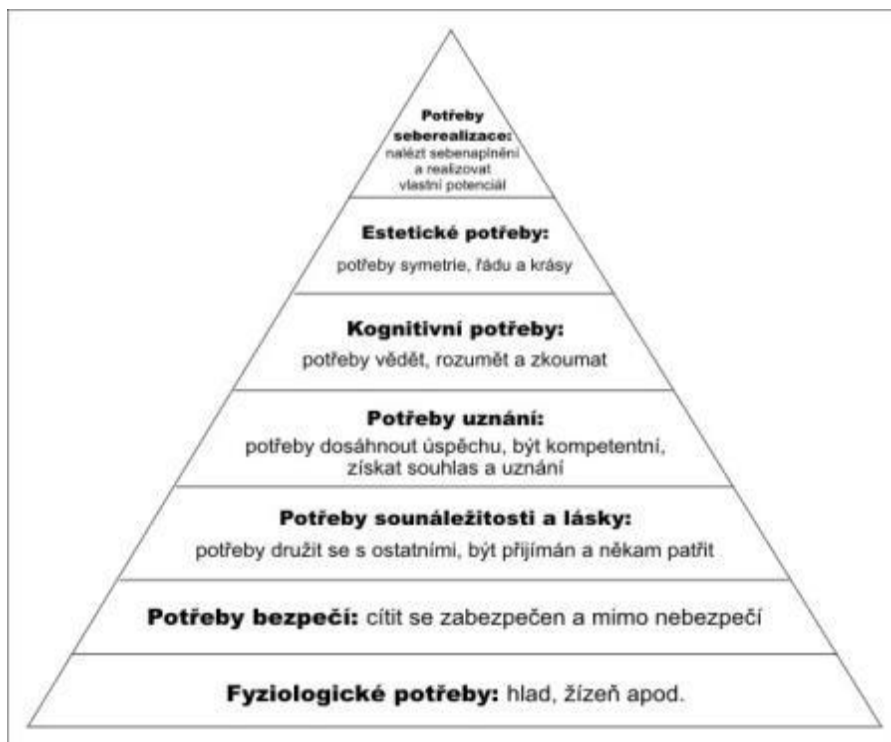
---

²⁶ Opatření na podporu odborného vzdělávání realizovaná v České republice. *Pedagogické.info* [online]. Praha: MŠMT, 2013 [cit. 2017-05-19]. Dostupné z: <http://www.pedagogicke.info/2017/03/msmt-opatreni-na-podporu-odborneho.html>

²⁷ Motivace. Dostupné z: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/M/Motivace

²⁸ PRŮCHA, J., MAREŠ, J., WALTEROVÁ, E. *Pedagogický slovník*. 1998, s. 135

uvést také tzv. Maslowovu pyramidu lidských potřeb. Abraham Harold Maslow byl americký psycholog židovského původu, jeden ze zakladatelů humanistického proudu v psychologii. Svoji „pyramidu“ publikoval v roce 1943.

Obrázek č. 2: Maslowova pyramida lidských potřeb (Pramen: Franěk, 2011)

Motivace k výběru povolání se sice jmenovitě ve schématu nevyskytuje, ale minimálně od čtvrté úrovně lze spojitost najít. Správný výběr budoucího zaměření žáka povede k uznání a může zaručit úspěch; dobře odhadnutá střední škola povede k rozvoji znalostí a k naplnění potřeby „něco umět“. Motivy žáka jsou dále determinovány jeho osobností ve spojení s charakterovými vlastnostmi. Je také si potřeba uvědomit, že ve věku 14-15 let, kdy je nutné se rozhodnout, nebude mít žák dostatek informací, analytických dovedností či zkušeností, aby svoji volbu učinil jen „sám za sebe. Jeho motivace nemusí být „ukotvená“, často jde jen nevědomou nápodobu či přijetí ingerence okolního vlivu.

1.3.2. Osobnost

Osobnost je jedním ze základních psychologických pojmů a chápeme pod ním lidskou bytost se všemi psychickými, sociálními a biologickými znaky. Všechny tyto tři součásti se v průběhu lidského věku rozvíjejí a mění. V raném dětství jsou hlavními činiteli rozvoje hry, v době školních let osobnost přetváří učení (vzdělávání), rodina a okolí – spolužáci, kamarádi,

sociální síť. Dospělého člověka formuje především pracovní proces, partneři či příslušnost k určité sociální vrstvě.

Existuje mnoho definic pojmu, které vycházejí z různého přístupu k problému. Například: „*Osobnost je organická jednota tělesného a psychického, vrozeného a získaného, typická pro daného jednotlivce a projevující se jeho chováním. Nositelem jednoty všech složek je vlastní já, které se projevuje sebeuvědomováním, ale také sebeovládáním a směřováním k danému cíli. Klade si otázky týkající se podstaty a významu života. Zajímá ho, co jedince charakterizuje, na co se u něj může spolehnout, co může očekávat, jaké hodnoty uznává, co ho těší nebo tíží.*“²⁹

Kohoutek³⁰ uvádí definice osobnosti dle Allporta – jde o „*dynamickou organizaci těch psychofyzických systémů v rámci individua, která určuje jeho jedinečný způsob vyrovnávání se s okolím.*“ Podle Pierona je osobnost „*integrativní jednotka člověka s veškerým souborem jeho trvalých odlišujících charakteristik (inteligence, charakter, temperament, konstituce) a způsoby příznačnými pro jeho jednání. Každá osobnost je jedinečná, neopakovatelná, individuální.*“

Ke zkoumání osobnosti se dnes používají například dva na sobě nezávislé (opačně orientované) přístupy, do praxe uvedené Allportem:

- *Idiografický přístup* – chápe každého člověka jako individualitu, cílem je vyjádření jeho individuální zvláštnosti. Idiograficky orientovaná psychologie se snaží o porozumění jedinečnosti člověka. Pro tuto metodu zkoumání je charakteristické pozorování spontánních projevů jednotlivce a vytváření uceleného výkladu osobnosti na základě studia projevů, jednání a analýzy dokumentů vytvořených daným člověkem.
- *Nomotetický přístup* – používá se pro hledání obecně platných psychických vlastností u většího množství lidí, na základě kterých lze stanovit normy (standarty) pro další vzájemné srovnávání jednotlivců. Zkoumá se pouze část osobnosti, avšak u většího množství lidí, výsledkem je obecně platný závěr. Metodou výzkumu bývají zpravidla kvantitativní formy výzkumu – experimenty, psychometrické testy apod.

Metodu zkoumání lze též přizpůsobit podle použitého modelu struktury osobnosti. Existuje řada nejrůznějších modelů struktury duševního dění osobnosti, stejně jako nahlížení principů jeho dynamiky, interakce dílčích složek i členění řídicích postupů.

---

²⁹ PAULÍNOVÁ, Lea. *Psychologie pro tebe*. 1998. s 35

³⁰ KOHOUTEK, R. *Úvod do psychologie: psychologie osobnosti a zdraví žáka*. 2006. s. 55

Zpravidla rozlišujeme modely horizontální (typologické), vertikální (vrstevné), rysové (faktoriální), situační (dynamické) a další.

- Typologický přístup – spočívá v pokusu označit určité skupiny lidí se shodným vzorcem osobnostních charakteristik jako typy. (Kretschmerova: pyknický cyklothym, astenický schizothym, atletický ixothym; podobně pak Sheldonova typologie: viscerální endomorf, cerebrotonní ektomorf, somatotonní mezomorf.
- Známa je i typologie C. G. Junga, který rozlišil převážně navenek orientované extraverty a na vlastní nitro zaměřené introverty.
- Dynamický přístup – sledující vzájemné dynamické působení vnitřních sil mezi sebou a vnějšími podmínkami (např. Freud a důsledky psychoanalýzy).
- Faktoriální přístup – sledování souvztažností výsledků psychodiagnostických technik, podmíněné matematicky podloženým zjištěním faktorů, představujících základní rysy osobnosti. Kombinací faktorů (stabilita/labilita, aktivita/pasivita, podrobení se/dominance, citovost/rozumovost, extraverte/introverte) se stanoví konkrétnější projev osobnosti.

S poněkud složitější situací se setkáme u zkoumání osobnosti jedinců výjimečně nadaných nebo u žáků s tělesným či psychickým postižením, respektive se specifickými poruchami učení a chování.

1.3.3. Další (vnější) faktory

- Rodina

Rodina má v rozvinutých společnostech hlavní odpovědnost za výchovu a s tím spojené formování představ o světě. Nastavuje základní pojmy politické a morální, fixuje pracovní i estetické návyky. Všechno to se syntetizuje do společenského chování a světonázoru. Rodinná výchova je převážně individuální, její těžiště leží v zabezpečení a rozvoji co nejpřívětivějšího psychického „polštáře“, který umožňuje tlumit excesy emočního vývoje a stimuluje rozvoj vhodných osobnostních předpokladů pro styk s vnějším světem.

- Vrstevnická skupina

V určitém okamžiku dochází k přesunu jisté části vývojových podnětů a uspokojování (sociálních) potřeb z rodiny na jinak definované společenské skupiny – kamarády, dětské party, skupiny kolem hřišť apod. V těchto skupinách se nenahlíží na jedince jako na děti, ale ony sami si zde budují hierarchické struktury, ne nepodobné reálnému světu dospělých.

Zde se začíná učit uplatňovat vlastní názory, umění kompromisu a podřízení se. Je připuštěna diskuse, kritika i souhlas či nesouhlas.

- Zájmy a záliby

Zájmy a záliby jsou často tím rozhodujícím při volbě střední školy nebo profesní kariéry. Bývá to silný motiv, zabývat se v budoucnu tím, co mne baví. Zde je ale potřeba si uvědomit, že může dojít ke střetu s predikovanými vlastnostmi – schopnostmi, osobnostními rysy. Těžko se stát dirigentem, když nemám hudební sluch a to i přes to, že vážnou hudbu poslouchám a líbí se mi. Zájmy se často promítají do volnočasových a mimoškolních vzdělávacích aktivit, které samy o sobě volně přerostou v profesní kariéru.

- Vliv sociálních sítí a internetu

Internetu dnes má obrovský dosah v množství informací a rychlosti jejich vyhledání. To je kladná, nezastupitelná role. Nicméně se vznikem fenoménu sociálních sítí vzniká efekt, souběžný s vlivy vrstevnických skupin, avšak se specifickými vlastnostmi. Pocit určité anonymity (nejsem hmotně přítomen) kombinovaný s možností „mohu to sdělit všem“, „virtualizace“ fyzických a psychických interakcí vedou k dosud ne úplně prozkoumaným, mnohdy negativním vlivům na pohled, čemu se chci v budoucnu věnovat.

- Vliv školy a jí organizovaných aktivit

Pozice školy jako instituce, která má vliv na volbu středního vzdělávání v popisu práce, je v poněkud „schizofrenní“ situaci. Na jednu stranu má prostředky, personální kapacity a čas, avšak na straně druhé žáci nemilují direktivní, formální a předpisy svázaný způsob jednání. Na žáky zcela určitě působí osobnosti jednotlivých učitelů, potažmo výchovného (kariérového) poradce. Ovlivnit profesní volbu lze určitě i profilací školy, skladbou a obsahem vyučovacích předmětů, dokonce i tím, jak škola vypadá.

Kromě předpisy nařízených činností je vlastní institucionální působení realizováno nabídkou základních diagnostik, skupinového poradenství (přednášky, řízené diskuse, hry). Výchovný (kariérový) poradce uskutečňuje individuální konzultace, neformální pohovory i s rodiči. Aktivita školy je výrazně ovlivněna sociální skladbou žáků v koherenci s profilací školy. Počítačově zaměřená ZŠ těžko ovlivní výběr směrem k zednickým oborům odborných škol.

1.4. Teorie profesní volby

Tak důležitá záležitost jako vhodná volba kariéry se stala předmětem výzkumu a od začátku dvacátého století vzniklo mnoho skupin teoretických popisů a z nich vyplývajících postupů. Mezi nejznámější patří:

- Teorie rysů a faktorů

Jádrem teorie je úvaha, že každý jedinec je obdařen unikátním souborem vlastností, schopností a rysů osobnosti. Tyto lze s velkou mírou přesnosti měřit a přiřadit k nim požadavky různých povolání. Představitelem tohoto směru byl sociolog F. Parsons. Jeho představa byla, že celý proces probíhá ve třech fázích (poznání sebe sama, poznání světa práce, sladění aspektů). Kritici této teorii vyčítají úzký náhled a pozdější velký důraz na psychodiagnostiku končící spíše testy inteligence.

- Vývojové teorie

Za modernější přístup k problematice jsou považovány vývojové teorie, přičemž za základní je považován model vytvořený tzv. Ginzbergovou skupinou, který vycházel z premisy, že volba povolání není jednorázový akt, ale vyvíjející se proces ovlivnitelný výchovou. Proces volby je zde rozčleněn na několik fází – fantazijní období (do 11 let), období hledání (11 až 17 let) a realistické období (17 let věku až raná dospělost).

Komplexnější pohled nabízí od šedesátých let 20. Století Donald Super, který do svých východisek zohledňuje např. i poznatky vývojové sociální psychologie a spekuluje o pojmu „sebepojetí“ v rozhodování o profesní dráze. Superova vývojová stadia navazují a rozšiřují Ginzbergův pohled – stadium růstu dělené na fantazijní fázi (4–10 let), fázi zájmů (11–12 let) a fázi schopností. Na růstové období navazuje stadium zkoumání charakterizované fázemi hledání (12–17 let), přechodu (18–20 let) a pokusu (20–24 let). Následuje stadium budování pracovní pozice (24–44 let), upevnění dosažené kariéry (46–64 let) a ústupu (65 let a více).

I přesto, že je Superova koncepce mnohostranná a inspirativní, pro překotný vývoj pracovního trhu v posledních desetiletích ji nelze považovat za dokonalou

- Typologický přístup

Tento přístup (metoda) je velice populární díky poměrně jednoduše sestavitelných hodnotícím a kategorizačním testům. Podle J. L. Hollanda existuje souvztažnost mezi zvláštnostmi osobnosti jedince a profesním prostředím a dovozuje, že volba profese je projekcí

osobnosti do pracovního světa a identifikací se stereotypy dané profese. Shodu tohoto „sebepojetí“ pojmenoval Holland jako *modální osobní styl*. Teorie vychází z předpokladů:

- většinu lidí zařadit do šesti kategorií typů osobností (typ realistický, investigativní, umělecký, sociální, podnikavý, konvenční)
- že podobným způsobem lze rozdělit i profesní prostředí
- lidé vyhledávají prostředí, kde uplatní své schopnosti a dovednosti, kde prosadí své postoje a hodnoty, kde mohou řešit problémy, které je zajímají a ztotožnit se s pro ně příhodnou rolí
- chování člověka je určováno vztahem mezi jeho osobností a charakteristikou prostředí, ve kterém žije

Holland vytváří tzv. hexagonální model osobnosti a pracovního prostředí, který je znázorněním výsledků korelačních studií. Sousedící kategorie jsou si bližší a je pravděpodobnější, že se u jedince vyskytnou vlastnosti přílehlých kategorií.

1.5. Základní škola a její vliv na výběr dalšího studia žáků na odborných středních školách

1.5.1. Technické a materiální podmínky

Kromě teoretických znalostí v klasických vzdělávacích oborech (fyzika chemie, matematika apod.) je pro studium na odborných středních školách nutná i určitá míra praktických dovedností – kompetencí. Tyto dovednosti jsou z větší části obsažené ve vzdělávacích oborech vzdělávací oblasti Člověk a svět práce. Jejich kvalifikovaná výuka (bez ohledu na konstrukci vlastních předmětů) je možná jen v dobře vybavených odborných učebnách či školních pozemcích. Je s podivem, že nelze dohledat statistiku, která by popisovala úroveň vybavenosti jednotlivých škol. Občas školy na svých webových stránkách údaje tohoto typu zveřejní, ale MŠMT nic neeviduje.

Na rozvoj a vybavení učeben existují dotační programy a granty, ale v konečném důsledku záleží na vztahu zřizovatele a školy a celkového charakteru a atmosféry školy. Příkladem může být podpora modernizace odborných učeben z Integrovaného regionálního operačního programu (IROP) vyhlášená Ministerstvem pro místní rozvoj. Pro rok 2016 se zde ve výzvě 47 doslova uvádí: „... *Infrastruktura základních škol (SVL) je podpora zaměřena zejména na stavby a stavební práce spojené s výstavbou a modernizací infrastruktury základních škol -*

odborných učeben, a to ve vazbě na klíčové kompetence (tj.: cizí jazyky, přírodní vědy, technické a řemeslné obory, práce s digitálními technologiemi)“.³¹

Samostatnou oblastí je spotřební materiál, který je potřebný pro výuku praktických činností. Financuje se většinou z příspěvků rodičů, popřípadě ze sponzorských darů. Některé školy navazují kontakty s výrobními podniky a odebírají zbytkový materiál. Překážkou se však před časem stala změna v zákonech upravujících hospodaření obcí, která značně ztížila příspěvkovým organizacím nabývání věcných darů.

Neochotu pro zřizování nebo modernizaci odborných učeben lze přičíst také neustále přísnějším předpisům. Revize strojů, bezpečnostní atesty a certifikáty stojí obrovské částky.

1.5.2. Personální podmínky

Každá základní škola, jak již bylo zmíněno, je povinna zřídit funkci výchovného poradce a pokud to podmínky dovolí, tak i poskytovat služby školního psychologa. I když je dnes výchovný poradce kvalifikován a celoživotně vzděláván, tak na skutečnou práci profesního poradce nezbývá příliš času. Výchovným poradcem se velice často stává pedagog, který není aprobován „na odborné“ předměty, natož na výuku praktických vzdělávacích oborů. Dochází pak k tomu, že spektrum žáků, kteří by měli předpoklady pro studium na odborných školách, je částečně „izolováno“ od informací profesním zaměřením poradce. Výchovný poradce by měl mít k dispozici základní osobnostní a profesní testy, měl by je dokázat vhodně použít a kvalifikovaně vyhodnotit.

Novela zákona o pedagogických pracovnících zavádí několik nových specializací. Kromě jiných se předpokládá vznik tzv. kariérového poradce, který bude poskytovat žákům, studentům a jejich zákonným zástupcům poradenskou a informační činnost v oblasti volby povolání a vytváří, vyhodnocuje a udržuje vzdělávací oblast zaměřenou na vytváření životní a profesní orientace žáků a studentů. Výkon specializované činnosti bude podmíněn dosažením druhého kariérodního stupně a absolvováním specializačního studia, jež bude mít rozsah nejméně 250 hodin a pro nějž se vydá standard. Kariérový poradce bude mít sníženou míru vyučovací povinnosti a specializační příplatek.

---

³¹ DotaceEU.cz - Modernizace odborných učeben a bezbariérové přístupy. V IROP je pro základní školy připraveno přes 2. *DotaceEU.cz - Úvodní strana* [online]. [cit. 2017-02-21]. Dostupné z: <https://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Microsites/IROP/Pro-media/Modernizace-odbornych-uceben-a-bezbarierove-pristupy-V-IROP-je-pro-za>

Třídní učitel je ten, ke kterému se sbíhá většina informací proto by měl mít komplexnější vhled do osobnosti a profilace žáka. Třídními učiteli se stávají ti, kteří v dané třídě učí buď nejvíce hodin, nebo „zbylí“ a zpravidla to nebývají učitelé pracovních činností. Opět zde dochází ke zkreslování optiky pohledu na potřeby žáka a mnohdy zbytečným nedorozuměním.

Učitel předmětů vzdělávacích oborů oblasti Člověk a svět práce je dnes plně aprobován a zejména jeho osobnost a „fundovanost“ může ovlivnit rozhodnutí žáka o budoucím zaměření. Je ovšem běžně limitován nízkou hodinovou dotací daných předmětů, časovými prodlevami při přecházení do odborných učeben. Neustálé „utahování“ bezpečnostních norem vede k tomu, že dnešní žáci si nemohou vyzkoušet věci, jako jejich rodiče.

1.5.3. Doplnkové a mimoškolní činnosti

Exkurze byly a jsou velice vhodným doplňkem výuky pracovních a technických činností. V současné době výrobní podniky nabízejí dny otevřených dveří, ale ne vždy se dá nabídka akceptovat. Čas a místo konání mnohdy nevyhovuje, obsah se tematicky neshoduje s momentálně probíraným učivem. Exkurzím nepomáhá ani přesun doby trvání do nepřímé vyučovací povinnosti, nesouhlas ostatních pedagogů kvůli ztrátě jiných vyučovacích hodin. Pokud zařazení exkurze do výuky plánuje škola, pak bývají potíže s výrobními podniky -někteří majitelé exkurze nedovolují, někde tomu brání nízký věk žáků a tvrdost bezpečnostních předpisů. Jednodušší jsou návštěvy drobných řemeslných provozů, často však přístupných pouze o víkendech. Náhradním řešením mohou být návštěvy muzeí, technických historických expozic, skanzenů. Ty však nepodchycují moderní trendy a potřeby současného světa.

Ovlivnit a nasměrovat žáka k odborné střední škole pomáhají také zájmové kroužky, které organizují školy pod vedením jejich kmenových pedagogů. Počítačové, výtvarné, ty má dnes téměř každá škola, organizují se i kroužky šikovných rukou – ty všechny jdou zabezpečit s minimálním dozorem a v běžných prostorách školy. Trochu složitější to je u technických (řemeslných) činností. Práce na pozemcích nebo v dílnách vyžaduje zvýšený dozor a možné nebezpečí úrazu s jeho možnými právními následky nemotivuje ochotu školy k jejich mimoškolnímu používání.

Představy žákova blízkého okolí o praktickém vyučování lze konfrontovat s realitou organizací dnů otevřených dveří. Dospělí by mohli přímo vstupovat do vyučovacích hodin v odborných učebnách. Do výuky lze určitě zapojit i odborně a řemeslně kvalifikované rodiče, či rodiče se zajímavým tvořivým koníčkem.

1.5.4. Práce s informacemi

V době internetu a sdílených sociálních sítí je potřeba využít všech možností, které nám médium poskytuje. Samozřejmostí jsou školní www stránky, které by měly jednoduchým způsobem navigovat žáky k zvolenému tématu, umožňovat kontextově „vyskakující“ nabídku. Díky špatně zvoleným webmasterům jsou jejich webovské prezentace nenápadité, mnohdy složité a informace se obtížně hledají. Škola by měla svoje stránky více zaměřit na žáky, na jednotlivé učební oblasti a předměty, na potřeby jednotlivých ročníků; umožnit například žákům (přes administrátora) vkládání videí či diskusních příspěvků. Například žáci 8. a 9. ročníku by měli svoje vlastní „okno“, kde by mohly být odkazy na střední školy, odkazy na propagační videa, bezplatné profesní testy. Prakticky celý „Člověk a svět práce“ by mohl být na síti.

Nic nebrání škole nebo dokonce výchovnému poradci mít profil na Facebooku, kde v době sdílení je možné uveřejňovat informace, fotky. Lze si představit i online přenos například z vyučovací hodiny v učebně technických činností (dílů) nebo ze školního pozemku. Kraje organizují pro střední školy přehlídky a prezentační dny. Obce toto nečiní. Výjimkou je Magistrátem města Brna každoročně pořádaných Veletrhů základních škol.

1.6. Media, instituce a organizace v procesu volby povolání

1.6.1. Internet

Z hlediska výběru informací a základního vhledu pro širokou veřejnost se v současnosti otázky a odpovědi k profesní orientaci a s tím souvisejícího výběru školy přesunuly z větší části na internetové stránky a portály. Kromě ze státních prostředků financovaného portálu Infoabsolvent vzniklo mnoho dalších, mnohdy komerčních stránek a portálů. Ty, kromě vyhledání informací, umožňují pomocí online dotazníků vytvoření osobnostních profilů, typologických charakteristik vhodných pro to či které povolání či výběr školy. Není možno uvést všechny.

- Portál Průvodce světem povolání (www.gwo.cz) obsahuje kromě dotazníků víceúrovňovou zaškrtačací strukturu, která vytváří pro danou situaci jednoznačný výstup/návod.
- Stránky Euroguidance (www.euroguidance.cz) nabízejí jakýsi rozcestník s obecně zaměřenými informacemi.
- Komerční projekt Atlas školství (www.atlasskolstvi.cz) sumarizuje data z různých veřejných rejstříků.

- Projekt ISTP (Integrovaný systém typových pozic, www.istp.cz) zaštitěný MPSV je určen sice pro dospělé, studenty středních škol. Ten nabízí komplexní, velmi podrobné a pravidelně aktualizované informace o všech povoláních a ke každé pracovní pozici obsahuje informace o základní pracovní činnosti, pracovních podmínkách, zdravotních, osobnostních a kvalifikačních předpokladech pro výkon profese.
- Portál Proškoly.cz (www.proskoly.cz) – stránky nabízejí interaktivní dotazník volby povolání, který je určen pro žáky vyšších ročníků ZŠ a studenty středních škol. Dále je umožněno vyplnění paralelního dotazníku pro učitele, rodiče a kamarády daného žáka.
- Internetový projekt Jobtip (www.job-tip.cz) slouží k vypracování zájmového dotazníku, jehož výsledkem je aktuální profil žáka. Na základě výsledků dotazníku je vygenerován seznam vhodných profesí. Každá z nabízených profesí umožňuje přesměrování na stránky ISTP, na kartu typové pozice dané profese.
- Rozvíjející se portál Kým čím být (<http://kymcimbyt.cz/>) s profesními „video vizitkami“.

Nedílnou součástí informačního toku jsou samozřejmě sociální sítě a sdílení. Některé webové portály nabízí i tištěné publikace, je například o Atlas školství, nebo Kam na školu vydávaný Národním ústavem odborného vzdělávání (NÚOV).

1.6.2. Státní a samosprávné instituce

Informační a poradenská činnost v profesní volbě u státních institucí je spíše pro odbornou veřejnost. Běžný rodič se musí spolehnout na školu. Kromě MŠMT a jeho gesci zřizovaných organizací jako NÚOV, Výzkumný ústav pedagogický (VÚP), Ústav pro informace ve vzdělávání (ÚIV) je zdrojem informací i MPSV prostřednictvím Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí a Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO).

Vlastní poradenská činnost je provozována např. Pedagogicko-psychologickými poradnami, Speciálně – pedagogickými centry nebo Úřady práce (ÚP). Vzhledem k tomu, že ÚP mají k dispozici informace jak od zaměstnavatelů, tak o celém trhu práce, jsou vhodným partnerem i pro základní školy například pro pomoc se zajištěním učiva v oblasti Svět práce.

Samosprávné celky se přímo angažují hlavně jako gestoři či donátoři projektů, kde vlastním administrátorem akcí bývá nějaká nezisková organizace. Výjimkou jsou aktivity typu veletrhy výstavy či „burzy“ vzdělávání. V Praze se na podzim pravidelně koná magistrátem organizovaná Schola Pragensis (www.scholapragensis.cz). Její počátky sahají do roku 1996. V Kongresovém centru se prezentují střední školy zřizované Prahou a součástí bývají i

doprovodné programy a soutěže. V minulém ročníku zaznamenala úspěch soutěž „Vyzkoušej si řemeslo!“. Na různých stanovištích návštěvníci plnili drobné úkoly, kterými si zkoušeli konkrétní pracovní činnosti spojené s vyučovanými obory v pražském školství. Cech malířů a lakýrníků „učil“ příchozí malbu na cvičnou zeď, u stánku cechu instalatérů se mohl člověk stát na chvíli instalatérem. Národního technického muzeum se prezentovalo dokonale funkčním parním strojem.

Podobu známého televizního formátu vyzkoušeli příchozí v soutěži „Poznej obor vzdělání!“ Zde bylo nutné poznat z vyobrazení různých detailů pracovních nástrojů a zařízení, o jaký obor vzdělání se jedná.

1.6.3. Zaměstnavatelské svazy, komory a asociace, výrobní podniky

Česká republika je tradičně průmyslovou zemí orientovanou na vývoz výrobků. Tomu odpovídají požadavky zaměstnavatelů (trhu práce a vlastních spotřebitelů) a měla by odpovídat struktura škol poskytujících odborné vzdělávání. Uvedme několik dat. Dle údajů MPO bylo v roce 2016 evidováno skoro jeden milion řemeslných živností.³² Český statistický úřad uvádí, že na konci roku 2016 bylo v průmyslu zaměstnáno cca 1 360 tisíc osob.³³ V dubnu 2017 je uváděna míra nezaměstnanosti 4,4 % a Úřad práce nabízel více než 150 tisíc volných pracovních pozic.³⁴ MŠMT pro rok 2016 uvádí 78 201 nově přijatých žáků na obory odborného vzdělávání a celkem 52 558 absolventů.³⁵

Zaměstnavatelské svazy, asociace a zaměstnavatelé si již roky stěžují na to, že školství není schopno naplnit poptávku hlavně po technicky a řemeslně vzdělaných pracovnících. Jednak se absolventi základních škol nehlásí na praxi a trhem poptávané obory odborných škol a navíc profily absolventů středních škol neodpovídají struktuře a potřebám jednotlivých firem. Od odeznění poslední finanční krize kolem roku 2012 začínají vznikat zajímavé projekty. Jsou buď se spoluúčastí státu, kraje či obce – to umožňuje spolufinancování z dotačních programů nebo na privátní úrovni.

---

³² Roční přehled podnikatelů a živností. In: *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. 2017 [cit. 2017-03-19]. Dostupné z: https://www.mpo.cz/assets/cz/podnikani/zivnostenske-podnikani/statisticke-udaje-o-podnikatelich/2017/1/Rocni-prehled-podnikatelu-a-zivnosti_1.xlsx

³³ Výstupní objekt VDB. *Český statistický úřad | ČSÚ* [online]. [cit. 2017-02-21]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&pvo=PRU05&skupId=146&katalog=30835&pvo=PRU05&str=v146&c=v3~3__R P2016

³⁴ Nezaměstnanost v ČR, vývoj, rok 2017, Vývoj počtu volných pracovních míst. *Kurzy.cz* [online]. [cit. 2017-05-19]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/makroekonomika/nezamestnanost/A=3>

³⁵ Obory odborného vzdělání SŠ bez oborů nástavbového studia. MŠMT [online]. 2016 [cit. 2017-03-19]. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

Mezi neaktivnější subjekty patří Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR (AMSP ČR). V kampani Rok řemesel 2016 spustila informační portál „Fandíme řemeslu“, provedla průzkum týkající se zavedení technické výuky do ZŠ (dotazník není terminologicky úplně přesný a výsledky jsou zkresleny návodnými otázkami). Velice přínosnou stránkou programu je vznik tzv. řemeslných kroužků. Projekt podpořilo MŠMT poskytnutím neinvestiční dotace. Řemeslné kroužky AMSP ČR jsou realizovány v Praze, a to v prostorách SOŠ stavební a zahradnické na Jarově, která je plně vybavena a disponuje odborným vedením pro takovou výuku.

V popisu je uvedeno: „... cílem projektu je nejen nadchnout děti pro ruční a praktické práce řemeslného charakteru, ale nastartovat přirozenou formou proces obnovy povinné polytechnické výuky na základních školách a jejím prostřednictvím vést mládež k jinému pohledu na řemeslo a celkový přístup k němu“.³⁶

Zkušení řemeslníci spolků zapojených v programu Rok řemesel předvádějí žákům ZŠ řemeslné postupy. Děti si tak vyzkoušejí být chvíli malířem, lakýrníkem, kominíkem nebo třeba kamnářem. Na závěr obdrží každý z nich certifikát, osobní hodnocení a věcné dárky. Asociace připravuje ve spolupráci s dalšími partnery rozšíření do dalších regionů. Celý projekt Rok řemesel je v roce 2017 doplněn o Rok venkova 2017.

Hospodářská komora ČR (HK ČR) je dalším významným činitelem na trhu práce. Prostřednictvím svých krajských organizací se spolupodílí na regionálních projektech. V Pardubickém kraji byl například v roce 2012 spuštěn program Volba povolání. Ten, kromě jiných, si přímo jako jeden z cílů klade organizaci exkurzí a to formou „poptávkových a nabídkových“ online formulářů. Projekt je ve fázi udržitelnosti a končí letos.

V kraji Vysočina se v letech 2012 až 2015 uskutečnil projekt „Okna technickým oborům dokořán“. Byl rozpracován poměrně inovativním způsobem do několika klíčových aktivit, kde třetí – „Okna technickým oborům dokořán“ – má jako jeden z prostředků tzv. „specializační dílny zručnosti“, doslova: „...budou dále pracovat ve „specializačních dílnách zručnosti“ v rámci výuky volitelného předmětu praktické/technické činnosti na ZŠ a budou koordinováni středními technickými školami, které poskytnou odbornou pomoc – učitele odborných

---

³⁶ 834.jpg. In: *Zpravodaj Roku řemesel 2016* [online]. 2016 [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <http://images5.eu.web-assets.com/img/0183/834.jpg>

*předmětů, materiál či polotovary své dílny. Žáci ZŠ vyrobí konkrétní výrobky.*³⁷ Projekt uvádí 500 zapojených žáků 8. a 9. tříd základních škol v Kraji Vysočina a minimálně 100 podpořených žáků – absolventů „specializačních dílen zručnosti“, kteří vyrobí vlastní výrobek pod odborným dohledem. Výstupem je též metodická příručka.

Již v práci zmíněné veletrhy vzdělávání nejsou doménou jenom zřizovatelů školských zařízení. Ukázkou zapojení soukromého subjektu do těchto akcí je Liberecký kraj. Od roku 1995 zde probíhala krajem organizovaná akce Nisa Schola. Po jejím zániku se organizace chopila společnost napojená na Home Credit Arenu a původně čistě středoškolskou prezentaci spojila s nabídkou zaměstnavatelů a terciálního vzdělávání, aby vznikla Educa My Job (www.educaliberec.cz). Veletrh, který se sám definuje jako svorník: *“... spojuje oblasti vzdělávání a pracovních příležitostí na jednom místě s cílem nabídnout komplexní zajištění potřeb každého návštěvníka. Základním rámcem veletrhu je posloupnost sekundárního, potažmo terciárního vzdělávání s návazností na získání profesního uplatnění a začlenění do pracovního procesu.”*³⁸

Příkladem čistě soukromé pomoci pro výuku praktických (technických) činností jsou aktivity výrobního podniku Škoda Auto a. s. Ten v rámci svého grantového programu Popularizace technického vzdělávání na ZŠ nabízí od roku 2014 financování různých projektů. Ty se týkají primárně zvyšování zručnosti dětí a podpory technické mezioborové výchovy (fyzika, mechanika, elektronika) na základních školách těmito prostředky:

- pořízením pomůcek a vybavení škol a učeben
- pomocí se zavedením či úprava učebních programů (předmětů) k výuce technických předmětů
- podporou mimoškolních aktivit v oblasti polytechnické výuky jako doplňku učiva ZŠ
- podpora programování
- podpora nadaných žáků v oblasti technického vzdělávání

Každá základní škola má ve svém okolí továrny, řemeslné provozy, zemědělské farmy apod. Zdaleka ne všechny jsou účastníky organizovaného projektu na získání případných

---

³⁷ Okna technickým oborům dokořán: PROJEKTY: Vysočina Education. *Titulní stránka: Vysočina Education* [online]. [cit. 2017-02-21]. Dostupné z: http://www.vys-edu.cz/vismo/zobraz_dok.asp?id_org=600139&id_ktg=1186&archiv=1&p1=1052

³⁸ Základní informace. *EDUCA MYJOB | Educa Liberec* [online]. [cit. 2017-06-13]. Dostupné z: <http://www.educaliberec.cz/veletrh/zakladni-informace>

nových pracovníků. Je na škole navázat s nimi spoluprací a učinit z nich partnera pro výuku praktických dovedností pro Svět práce.

1.7. Závěr teoretické části

Změny, které se přinejmenším od roku 2004 ve školství odehrály (a stále pokračují), přinesly mnoho nového. Větší obsahová volnost škol, jinak definované cíle vzdělávání, jiný pohled na osobnost žáka a jeho interakci se vzdělávacím systémem. Polemiky lze vést o mnohém, avšak současný systém svoji logiku má. Nahrazení výkonových ukazatelů (viz např. dřívější osnovy a metodiky) komplexem kompetencí je mnohem šetrnější k dispozicím, vlohám a schopnostem žáků. Stačí nepoužívat slovo kompetence a nahradit ho slovem „je schopen“ či „dokáže“.

Způsob, jakým RVP definuje pracovní kompetence je srozumitelný a přehledný. Čtyři základní oblasti schopností a dovedností umožňují školám širokou obsahovou volnost při tvorbě ŠVP, či následně vyučovacích bloků a hodin. Nic nebrání škole implementovat cokoliv z nich do jiných vzdělávacích oblastí. Jinými slovy bychom mohli také říci, že nabytí pracovních kompetencí bude mladého člověka v budoucnu „živit“.

Pracovní kompetence jsou systémově „snadno“ naučitelné, jsou praktické, snadno napodobitelné a žák je v průběhu základní školní docházky snadno konfrontuje s realitou (když nezalijeme a nepohnojíme obilí, pak uschne a umřeme hlady – pokud nezvládneme sepsat básničku v hexamtru a nepoznáme trochej, těžko najdeme v okolí praktický odraz chybějící kompetence). Proces nabývání pracovních kompetencí je ve vzdělávání nezastupitelný a spolu s občanskými kompetencemi tvoří bázi, na které stojí celý budoucí profesní život.

Na širokém spektru znaků a schopností žáků, na představách rodičů a okolí stojí základy kariérového poradenství na ZŠ. Předchozí stránky textu jeho význam již v mnohém popsaly. Je ale potřeba zdůraznit, že ono poradenství jednou z mála možností, kde může stát zasahovat v souladu se strategickými cíli hospodářského rozvoje. Směrná čísla a kvóty jsou minulostí, většinu socioekonomického a hospodářského pohybu řídí trh. Stát může prostřednictvím kariérového poradenství na ZŠ a ústy komplexně vybaveného školního poradce nabídnout další vzdělání v oborech, ve kterých se v souladu se strategií národního hospodářství očekává rozvoj.

Kariérové poradenství na ZŠ je také schopno odstraňovat překážky u kolizí představ a skutečných schopností a možností žáka v návaznosti na nabídku dalšího vzdělávání. Mohly

bychom na kariérového poradce na ZŠ nahlížet jako na „mediátora“ mezi žákem, školou, rodiči a potencionálním vzdělávacím oborem na SŠ.

Lze se shodnout, že profesní a kariérní (výchovné) poradenství je o informacích a jejich nabídce. Není možné zahltit žáky miliony brožurek a megabyty internetových informací. Škola má poměrně komplexní informace o žácích a lze je využít pro cílené třídění dat předkládaných žákům („nešikovnému“ žákovi s lehkou motorickou poruchou nebudeme nabízet den otevřených dveří v kovovýtecké dílně). Vliv na žáky v konečné fázi rozhodování o „další škole“ musí být nenápadný, férový vůči všem zúčastněným stranám a metody a prostředky musí být voleny takticky a ohleduplně. Jen tak má kariérové poradenství smysl a přinese výsledky ke spokojenosti celé společnosti.

2. PRAKTICKÁ ČÁST

2.1. Úvod

Jako učitelka druhého stupně ZŠ velice často vnímám postoje žáků související s představou, kam se po dokončení vzdělání zařadí ve společnosti. Od původně většinou zcela bezradných pohledů s projevem nezájmu až po přepisování přihlášek na poslední chvíli a vzrušených dotazů „... *loni jich brali třicet, jak to bude letos?*“ Vidím nevyhraněné žáky, kteří díky své univerzálnosti bez problémů prošli až do deváté třídy, ale pro rozhodnutí, co dál, je jejich „neurčitost“ na škodu. Podivuji se nad tím, že žáci bez invence, talentu či určité míry praktičnosti volí školu s oborem naprosto nevhodným. A také je mi líto těch, o kterých vím, že mají na to, co by chtěli, ale nepodrží je rodina – často z ekonomických důvodů.

Není mi úplně jedno, kam a jakým způsobem bude pokračovat cesta našich absolventů a chci jim pomoci i já. Samotná profesní volba, či její „koučování“ – jakkoli dnes již prakticky profesionalizované – je téma mnohovrstevnaté, s přesahem do různých jiných oblastí. Oddělení i malého „kousku“ z celého předmětu bude pro výzkum v rámci praktické části poučné a podpoří moji snahu porozumět a pomoci.

2.2. Výzkumné oblasti

Pro účel formulování výzkumného úkolu si dovolím citovat z úvodu mé práce se zvýrazněním podstatného: „... cílem mé bakalářské práce tedy je *identifikovat důvody žáků základní školy při výběru následného vzdělávání ve středním odborném školství a jejich očekávání s tím spojené* a ze zjištěných údajů získat informace, které by mohli vést ke zkvalitnění výuky vzdělávací oblasti Člověk a svět práce.

Vzhledem k výše uvedenému jsem zvolila tyto výzkumné oblasti:

- Vliv vnějších a vnitřních faktorů na výběr střední školy – rodina, škola, okolí, působení médií, prezentace středních škol.
- Vliv výuky praktických činností na výběr střední školy, a to s ohledem na zázemí a vybavenost školy a míst pro výuku těchto činností.
- Očekávání spojená s volbou střední školy – uplatnění v praxi, finanční ohodnocení, samostatnost a kreativita, možnost být rychle ekonomicky nezávislým jedincem. Zjištění důvody možného nepřijetí na preferovanou školu.
- Sebehodnocení pracovních kompetencí v konfrontaci s realitou – schopnost plánování, kvalita a včasnost odvedené práce, soustředění na daný úkol.

2.3. Předpoklady k testování

Výzkumné oblasti definované v předchozí kapitole jsou samy o osobě poměrně rozsáhle a jsem si vědoma rizik při formulaci testovacích předpokladů. S přihlédnutím k tomu, že jsem již v úvodu volila kvantitativní výzkum (dotazník), a vzhledem k povaze výzkumného vzorku jsem zvolila následující předpoklady k testování:

- Škola je na posledním místě z faktorů, které mají vliv na výběr střední školy u žáků devátých tříd.
- Existence specializovaných učeben nemá vliv na výběr střední školy.
- Většina žáků byla přijata na školu první volby s tím, že ohodnocení práce budoucího absolventa vybrané školy je na prvním místě pro výběr dané střední školy.
- Při sebehodnocení žáci upřednostní manuální schopnosti před duševními.

2.4. Výzkumná metoda

Pro sběr dat jsem použila metodu dotazníkového šetření. Dotazník je jedním z nejběžnějších nástrojů pro sběr dat. Skládá se ze série otázek, jejichž cílem je získat názory a fakta od dotazovaných. Oproti jiným typům sběru dat (jako například osobní či skupinový rozhovor, pozorování apod.) je možné prostřednictvím dotazníku získat velké množství s mnohem menší námahou. Výzkumné dotazy by měly být anonymní a dobře promyšlené, aby nedocházelo ke zkreslení odpovědí vlivem neporozumění nebo existencí návodných otázek. Výsledná data z dotazníku se dají mnohem jednodušeji zpracovávat.

Vlastní dotazník obsahuje z povahy věci meritorní otázku. Prvních osm jsem koncipovala jako uzavřené a polytomické – výběrové, dvě poslední jsou volné a poslouží jako doplněk k analýze výzkumných otázek. Otázky č. 1,5 a 8 jsou škálové, s ordinálním typem proměnné (lze stanovit pořadí hodnot, ne ale o kolik se liší).

Otázky č. 1 a 2 se týkají prvního testovaného předpokladu, č. 3 a 4 druhého, č. 5 a 6 třetího a otázky č. 7 a 8 posledního předpokladu. Volné otázky slouží jako doplňkový zdroj údajů.

V průběhu zpracování mojí práce mne napadlo, že by bylo vhodné získat hlubší náhled do procesů a pohnutek, které se žákům mohou v souvislosti s přechodem na střední školu „honit hlavou“. Proto jsem – zcela nezávisle na výzkumných oblastech a jako bonus k zamyšlení nad volnými otázkami na konci dotazníku – požádala některé žáky o napsání krátké úvahy na téma „Moje vysněné povolání“. Úvahu jsem strukturovala do osnovy, kde by se promítl vývoj

představ o budoucím povolání – úvod, dětství, současnost, budoucnost, závěr. Nejzajímavější tři práce jsou součástí příloh na konci práce.

2.5. Výzkumný soubor

Jako výzkumný soubor jsem zvolila žáky devátých ročníků dvou pražských škol (ZŠ Janského a ZŠ Trávníčkova). Dotazník jsem rozdala v rámci klasické vyučovací hodiny v kmenových třídách. Krátce jsem s ním žáky seznámila a po několika vysvětlujících pokynech (nebyly připuštěny žádné návodné diskuse) byl dán čas na vyplnění. Aby nedocházelo k lavinovému efektu prvního dokončení, požádala jsem žáky, aby po vyplnění dotazník ponechali na lavici a v tichosti setrvali na svých místech.

Vzhledem k plné anonymitě není v šetření uvedena příslušnost ke škole, ani pohlaví žáka. Ke zpracování se vrátilo 62 dotazníků, z toho zpracovatelných jich bylo 57. Pět žáků dotazník vůbec nevyplnilo. Pokud nebude uvedeno jinak, je v souborech dat vždy 57 odpovědí.

2.6. Způsob zpracování dat

Ke zpracování kvantitativního průzkumu byly použity základní statistické metody. K vyhodnocení průzkumu jsem použila aplikace Microsoft Word a Excel 2010. Odpovědi na neškálové otázky jsem vyhodnocovala pouze procentním zastoupením jednotlivých odpovědí.

Odpovědi na otázky č. 1, 5 a 8 jsem zpracovala podrobněji, z dat jsem zjišťovala aritmetický průměr, rozptyl, směrodatnou odchylku, modus a medián a četnosti odpovědí. Odpovědi na ostatní otázky jsem porovnávala pouze četností odpovědí a případnou relativní četností vůči celému souboru. U volných č. 9 a 10 jsem navíc získaná data třídila do zpracovatelných skupin odpovědí.

Směrodatná odchylka ($\sqrt{\sigma^2}$) je nejčastěji používanou mírou proměnlivosti pro data, která byla získána měřením intervalovým nebo poměrovým, počítá se z rozptylu (σ^2) souboru.

Modus je ta hodnota, která se v daném souboru dat vyskytuje nejčastěji (která má tedy největší četnost).

Medián je prostřední hodnota z řady hodnot seřazených podle velikosti, je to ta hodnota, která rozděluje soubor dat na dvě stejné části.

Variační koeficient (V) je jedno z častých hodnocení kvality průměru. Je to podíl směrodatné odchylky a průměru vyjádřený v procentech. Podle často používaného pravidla prozrazuje

variační koeficient vyšší než 60 % silnou nekonzistenci dat, a to v takové míře, že použití aritmetického průměru je na hraně akceptovatelnosti.

2.7. Dotazník

Vážení žáci a zákyně, prosím o vyplnění následujícího dotazníku. Dotazník je plně anonymní, odpovídej prosím pravdivě.

Otázka č. 1:

Při úvaze nad výběrem budoucího studia na SŠ na tebe působilo okolí. Uvedeným možnostem přiřaď číslo 1 až 6, a to podle důležitosti, 1 = nejdůležitější, největší vliv

Prezentace středních škol na veletrhu škol, dny otevřených dveří. (___)

Rodina. (___)

Škola. (___)

Kamarádi. (___)

Internet, sociální sítě. (___)

Moje vlastní úvaha. (___)

Otázka č. 2:

Vzal/a jsi výběru střední školy v úvahu svoje koníčky, záliby či zájmy? Podtrhni prosím jednu z nabízených odpovědí.

Volil/a jsem školu, kde mohu uplatnit svoje koníčky, zájmy či záliby.

Vybíral/a jsem školu, která mi nabídla možnost věnovat se jim ve volném čase v rámci školy.

Vybíral/a jsem školu, která mi svým rozvrhem nebude bránit v dosavadních aktivitách.

Ne, vůbec jsem nad tím nepřemýšlel/a.

Otázka č. 3:

V průběhu školní docházky jsi prošel/a výukou v odborných a specializovaných učebnách.(pozemky, dílny, kuchyňka, PC učebna apod.). Jak hodnotíš jejich vybavení? Potrhni jednu z odpovědí.

Vybavení je výborné.

Vybavení je dostatečné.

Vybavení je špatné.

Neumím posoudit.

Otázka č. 4:

Ovlivnila tě při výběru budoucího studia na střední škole výuka a náplň práce praktických činností odborných učebnách? Potrhni prosím jednu z uvedených možností.

Rozhodně ano.

Částečně ano.

Spíše ne.

Vůbec ne.

Otázka č. 5:

Při výběru školy jsi vzal/a v úvahu i to, co od ní očekáváš. Uvedeným možnostem přiřaď podle důležitosti číslo 1 až 6. (č. 1 = nejdůležitější, největší vliv)

- Po absolvování snadno najdu práci. (___)
Kvalita a vybavenost školy. (___)
Po absolvování si hodně vydělám. (___)
Rychle vystuduji a budu nezávislý na rodičích. (___)
Kamarádi zvolili stejnou školu. (___)
Přípraví mě dobře na další studium. (___)

Otázka č. 6:

Byl jsi přijat/a na školu první volby (preferovanou)? Zakroužkuj prosím odpověď.

Ano

Ne

Pokud ne, vyber a podtrhni prosím důvod, pro který víš, nebo si myslíš, že jsi nebyl/a přijat/a.

Příliš mnoho uchazečů, byli lepší.

Úplně jsem pokazil přijímací zkoušky.

Na poslední chvíli jsem tam nešel.

Zvolil jsem školu nad svoje možnosti.

Stejně jsem tam ve skutečnosti nechtěl nastoupit, tak to bylo jedno.

Otázka č. 7:

Z níže uvedených tvrzení potrhni jedno z nich, a to takové, které tě podle tebe nejlépe popisuje.

Nerad pracuji rukama, protože se jsem nešikovný/á.

Když mám volnou chvíli, rád/a si čtu.

Úkol z matematiky jsem se vždy snažil/a vymyslet sama.

Rád bych doma něco vyráběl, ale mám hodně jiných povinností.

Každou volnou chvíli doma něco vyrábím

Vždycky jsem měl/a radši češtinu než „pracovky“.

Otázka č. 8:

Máš doma na výběr níže uvedené činnosti. Očísluj je čísly 1 až šest 6 podle toho, v jakém pořadí bys je vykonal/a. (č. 1 = první činnost v pořadí)

Umýt nádobí od snídaně. (___)

Zopakovat si slovíčka z angličtiny. (___)

Vyměnit žárovku v lampičce. (___)

Vymyslet text pozvánky na tvoji sobotní narozeninovou oslavu. (___)

Vyčistit terárium křečkovi. (___)

Chvíli odpočívat a „brouzdat“ po síti. (___)

Otázka č. 9:

Pokud bys měl/a naprostou volnost v tom, co by si chtěl/a v budoucnu dělat, napiš prosím do řádku, jaká profese by to byla.

.....

Otázka číslo č. 10:

Z čeho máš největší obavy na tvé nové střední škole?

.....

Děkuji ti za vyplnění dotazníku a přeji ti na střední škole mnoho úspěchů.

2.8. Výsledky výzkumného šetření

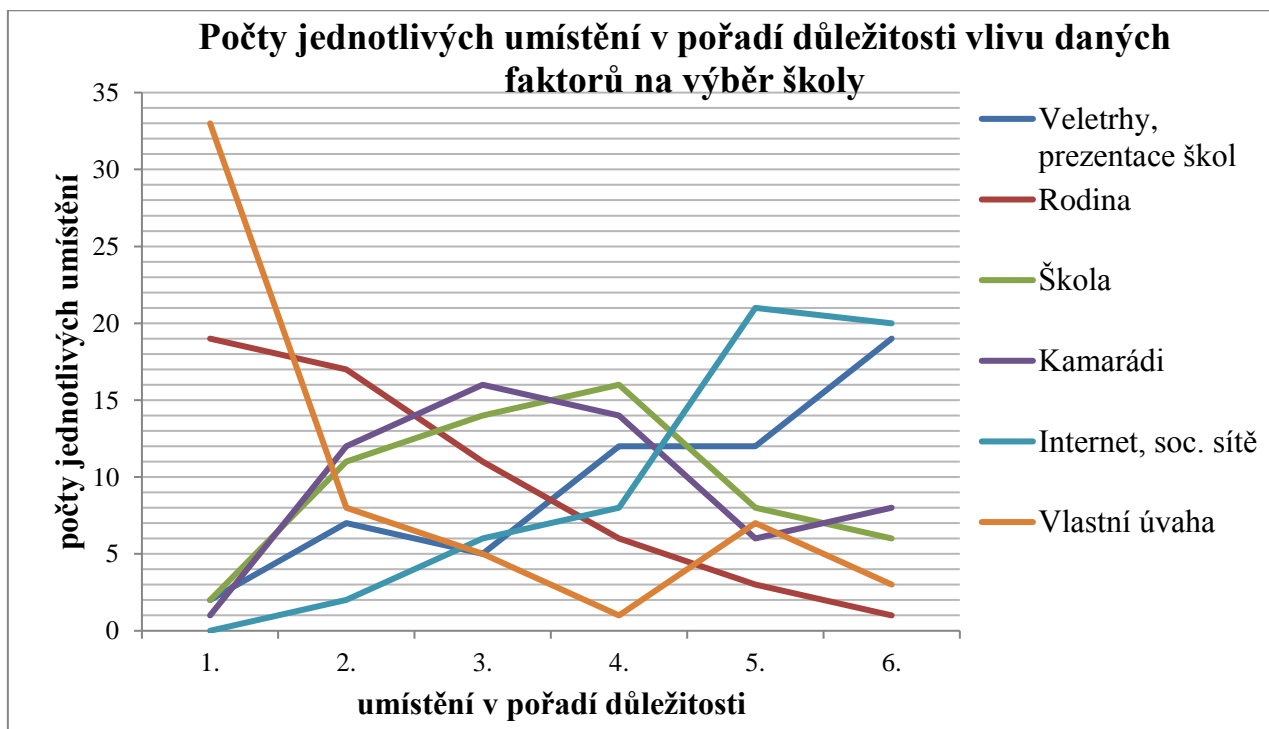
Výsledky jsem zobrazila do tabulek obrázků (grafů) a popisných souhrnů podle charakteru získaných údajů.

Otázka č. 1: Při úvaze nad výběrem budoucího studia na SŠ na tebe působilo okolí. Uvedeným možnostem přiřaď číslo 1 až 6, a to podle důležitosti, 1 = nejdůležitější, největší vliv

Tabulka č. 1: Souhrnné údaje k otázce č. 1

Vlivy na výběr škol	Celkem odpovědí	Průměr	Medián	Modus	Rozptyl	Směr. odchylka	Variační koeficient
Veletrhy, prezentace škol	57	4,4386	5	6	4,492	1,499	33,8
Rodina	57	2,2982	2	1	3,226	1,270	55,3
Škola	57	3,6140	4	4	3,492	1,321	36,6
Kamarádi	57	3,6316	3	3	3,623	1,346	37,1
Internet, soc. síť	57	4,8947	5	5	2,434	1,103	22,5
Vlastní úvaha	57	2,1228	1	1	5,338	1,634	77,0

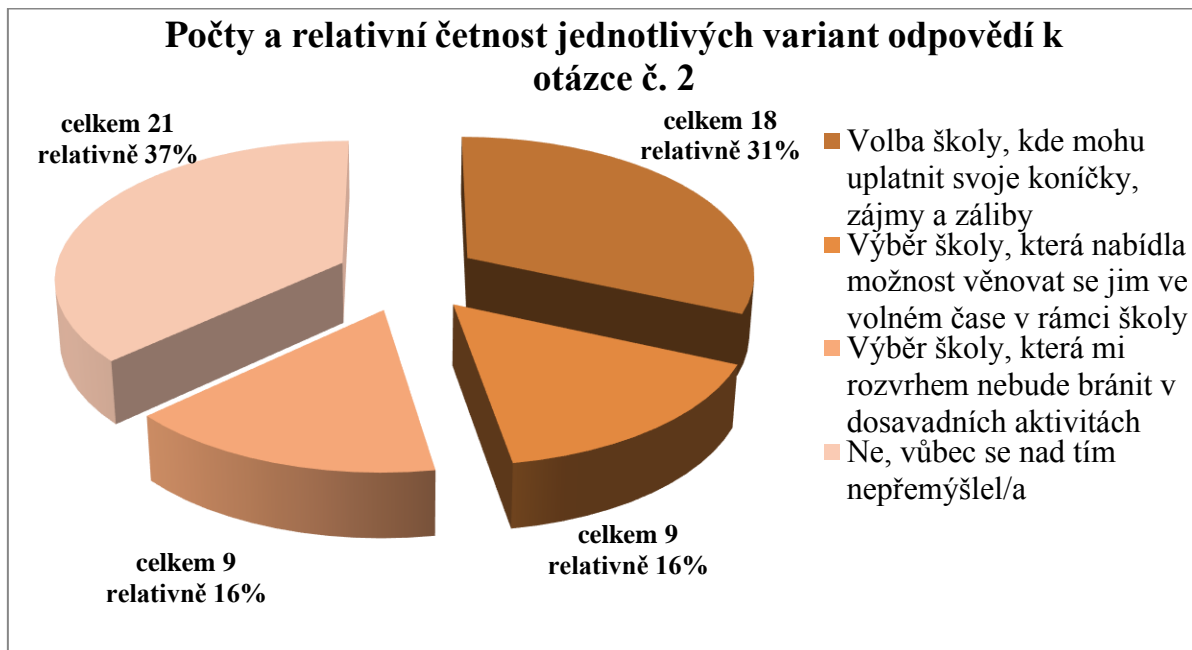
Data vykazují poměrně velký rozptyl, u položky „*Vlastní úvaha*“ je prakticky nemožné hovořit o průměrné hodnotě.

Obrázek č. 3: Počty jednotlivých umístění v pořadí důležitosti vlivu daných faktorů na výběr školy

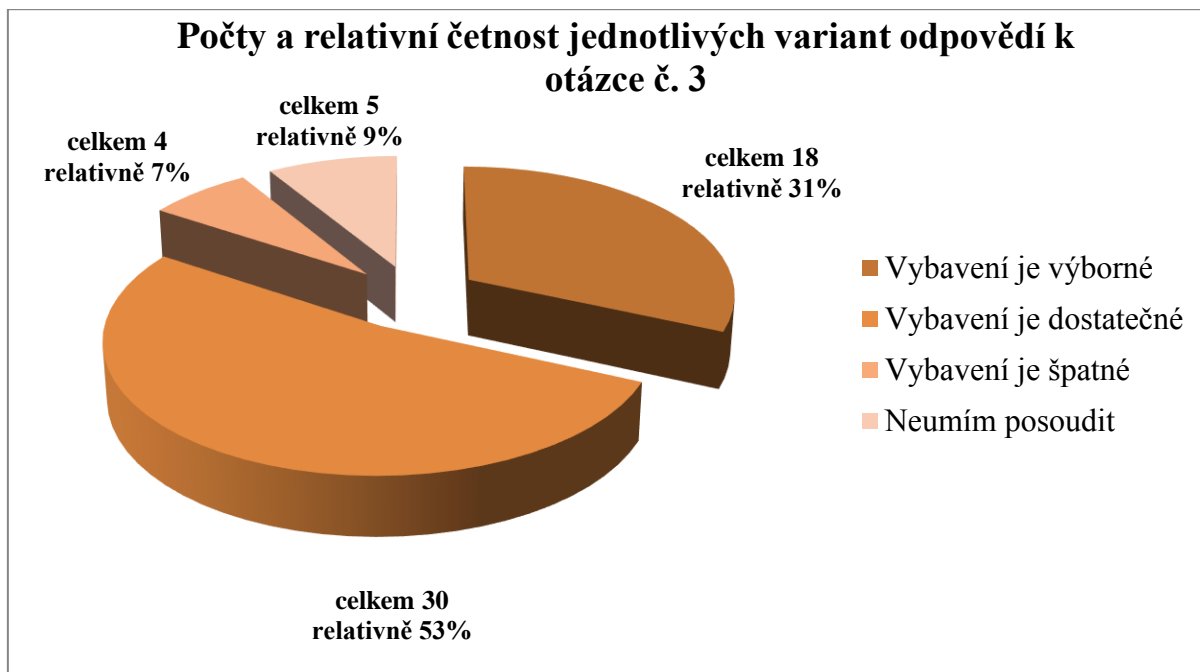
Otázka č. 2: Vzal/a jsi při výběru střední školy v úvahu svoje koníčky, záliby či zájmy?

Podtrhni prosím jednu z nabízených odpovědí.

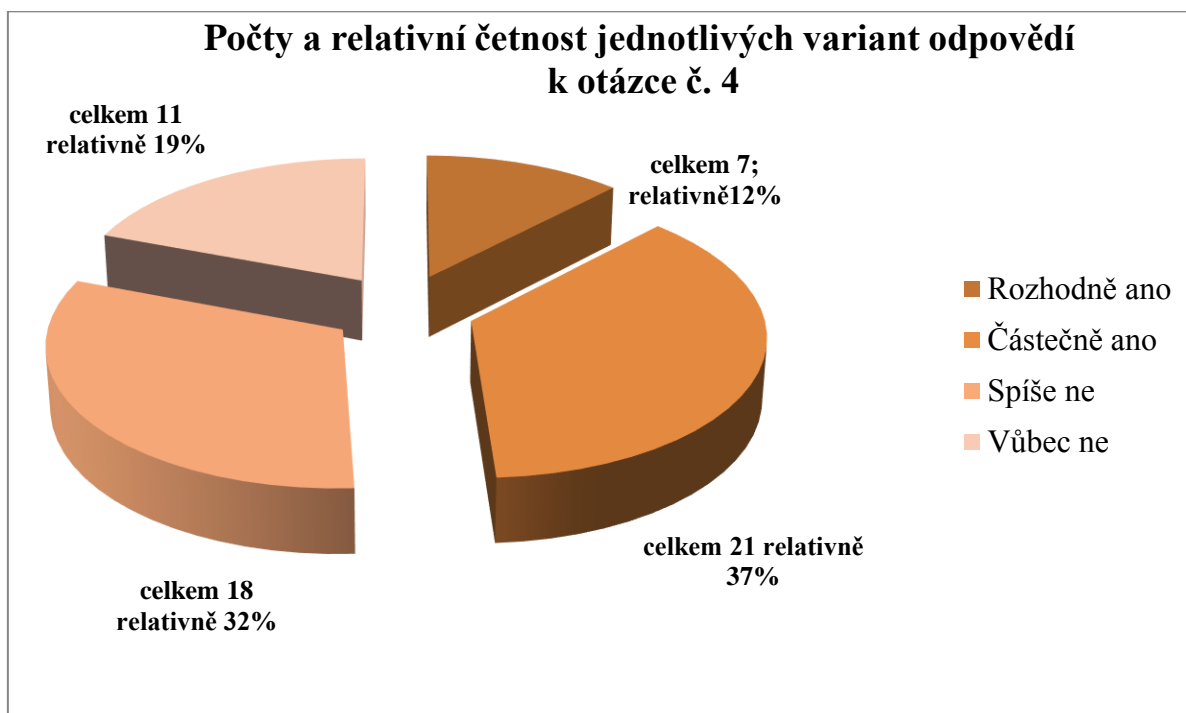
Obrázek č. 4: Počty a relativní četnost jednotlivých variant odpovědí k otázce č. 2

Otázka č. 3: V průběhu školní docházky jsi prošel/a výukou v odborných a specializovaných učebnách (pozemky, dílny, kuchyňka, PC učebna apod.). Jak hodnotíš jejich vybavení? Podtrhni jednu z odpovědí.

Obrázek č. 5: Počty a relativní četnost jednotlivých variant odpovědí k otázce č. 3

Otázka č. 4: Ovlivnila tě při výběru budoucího studia na střední škole výuka a náplň práce praktických činností odborných učebnách? Potrhní prosím jednu z uvedených možností.

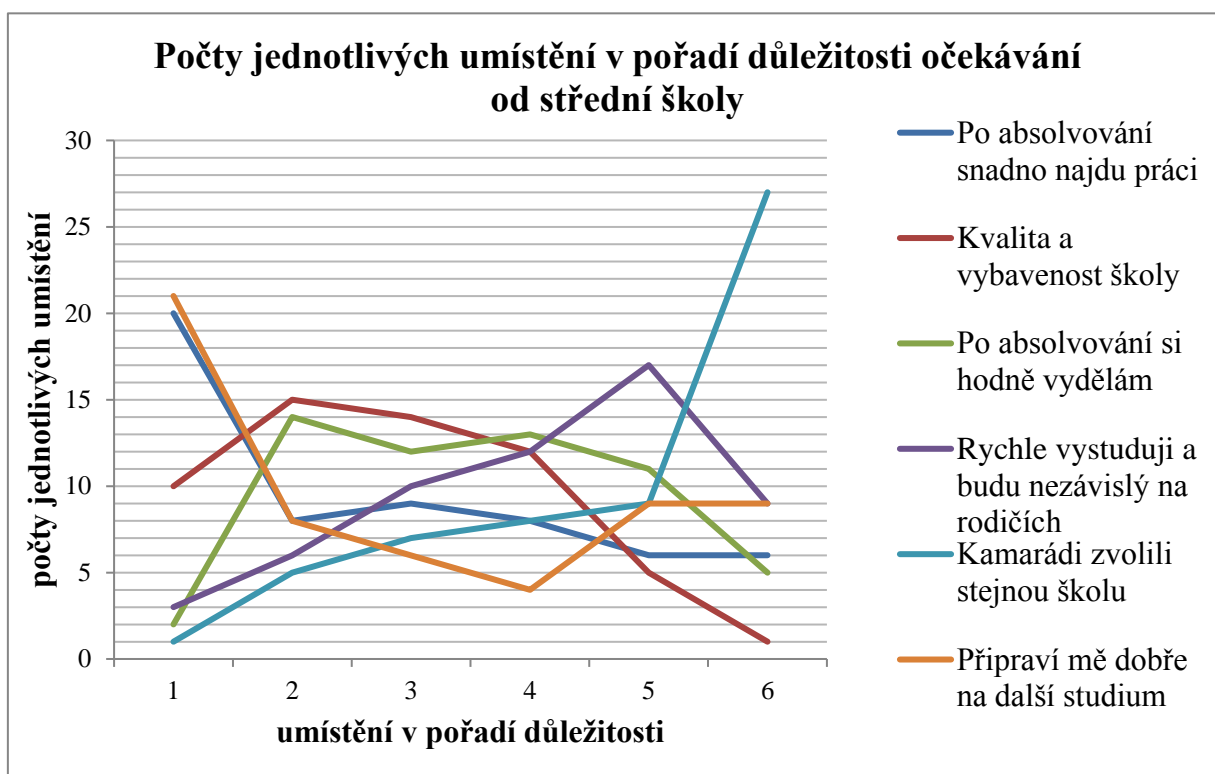
Obrázek č. 6: Počty a relativní četnost jednotlivých variant odpovědí k otázce č. 4

Otázka č. 5: Při výběru školy jsi vzal/a v úvahu i to, co od ní očekáváš. Uvedeným možnostem přiřaď podle důležitosti číslo 1 až 6. (č. 1 = nejdůležitější, největší vliv)

Tabulka č. 2: Souhrnné údaje k otázce č. 5

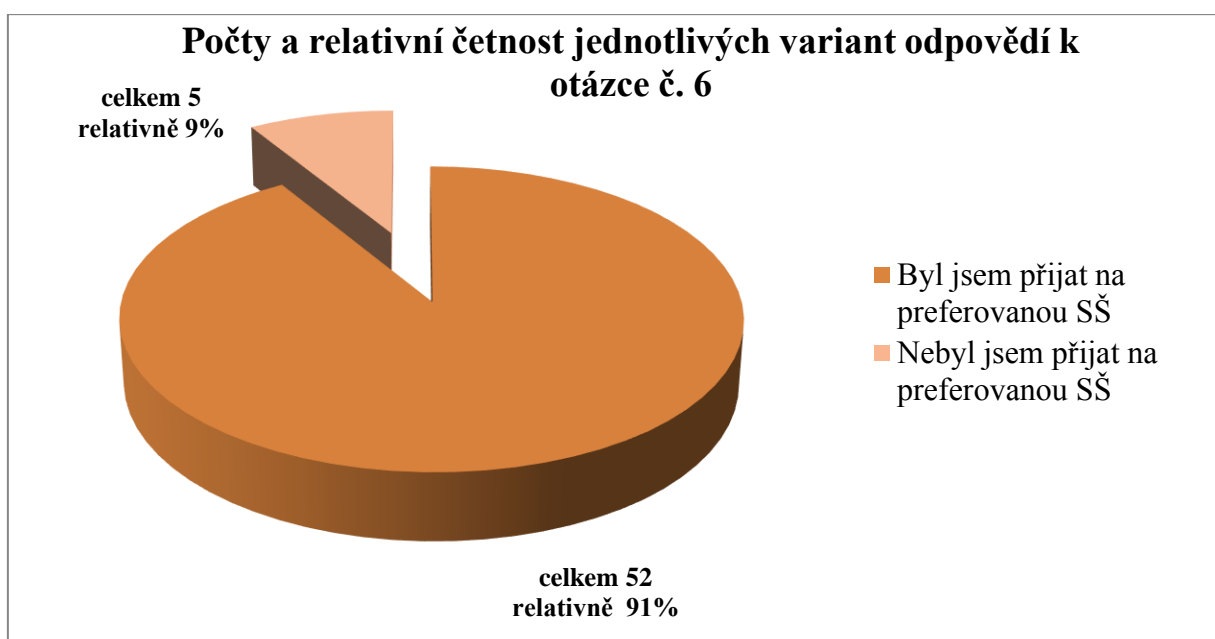
Variety očekávání od střední školy	Celkem odpovědí	Průměr	Medián	Modus	Rozptyl	Směr. odchylka	Variační koeficient
Po absolvování snadno najdu práci	57	2,8246	3	1	6,044	1,738	61,5
Kvalita a vybavenost školy	57	2,8246	3	2	3,307	1,286	45,5
Po absolvování si hodně vydělám	57	3,5614	4	2	3,721	1,364	38,3
Rychle vystuduji a budu nezávislý na rodičích	57	4,0702	4	5	3,990	1,412	34,7
Kamarádi zvolili stejnou školu	57	4,7544	5	6	4,230	1,454	30,6
Připraví mě dobře na další studium	57	2,9825	2	1	7,473	1,933	64,8

Data vykazují opět poměrně velký rozptyl, je zajímavé, že ani jeden medián není roven jedné.

Obrázek č. 7: Počty jednotlivých umístění v pořadí důležitosti očekávání střední školy

Otázka č. 6: Byl jsi přijat/a na školu první volby (preferovanou)? Zakroužkuj prosím odpověď.

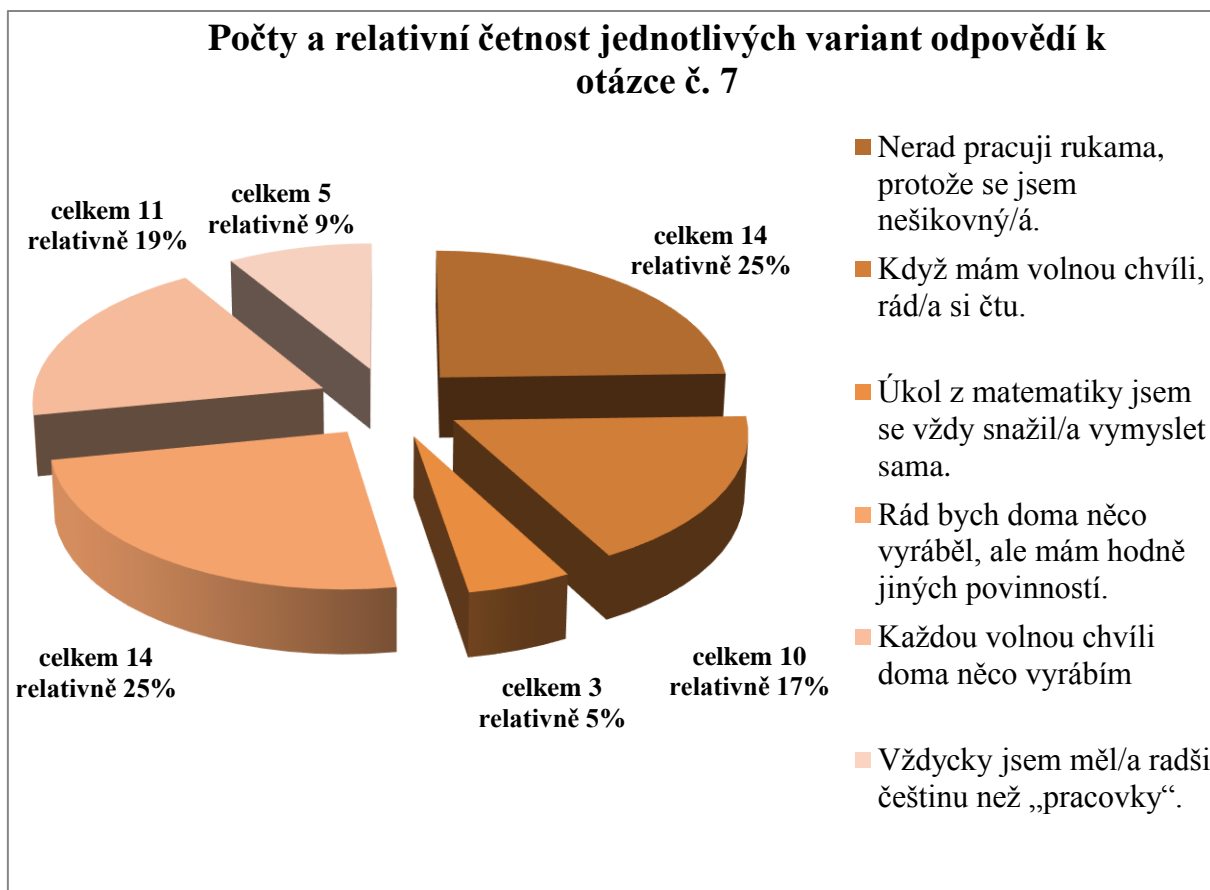

Obrázek č. 8: Počty a relativní četnost jednotlivých variant odpovědí k otázce číslo 6

Pokud ne, vyber a podtrhni prosím důvod, pro který víš, nebo si myslíš, že jsi nebyl/a přijat/a.

Z pěti respondentů, kteří uvedli, že se nedostali na preferovanou školu, měli čtyři volbu „*Příliš mnoho uchazečů, byli lepší*“ a jeden volbu „*Úplně jsem pokazil přijímací zkoušky*“.

Otázka č. 7: Z níže uvedených tvrzení potrhni jedno z nich, a to takové, které tě podle tebe nejlépe popisuje.

Obrázek č. 9: Počty a relativní četnost jednotlivých variant odpovědí k otázce číslo 7

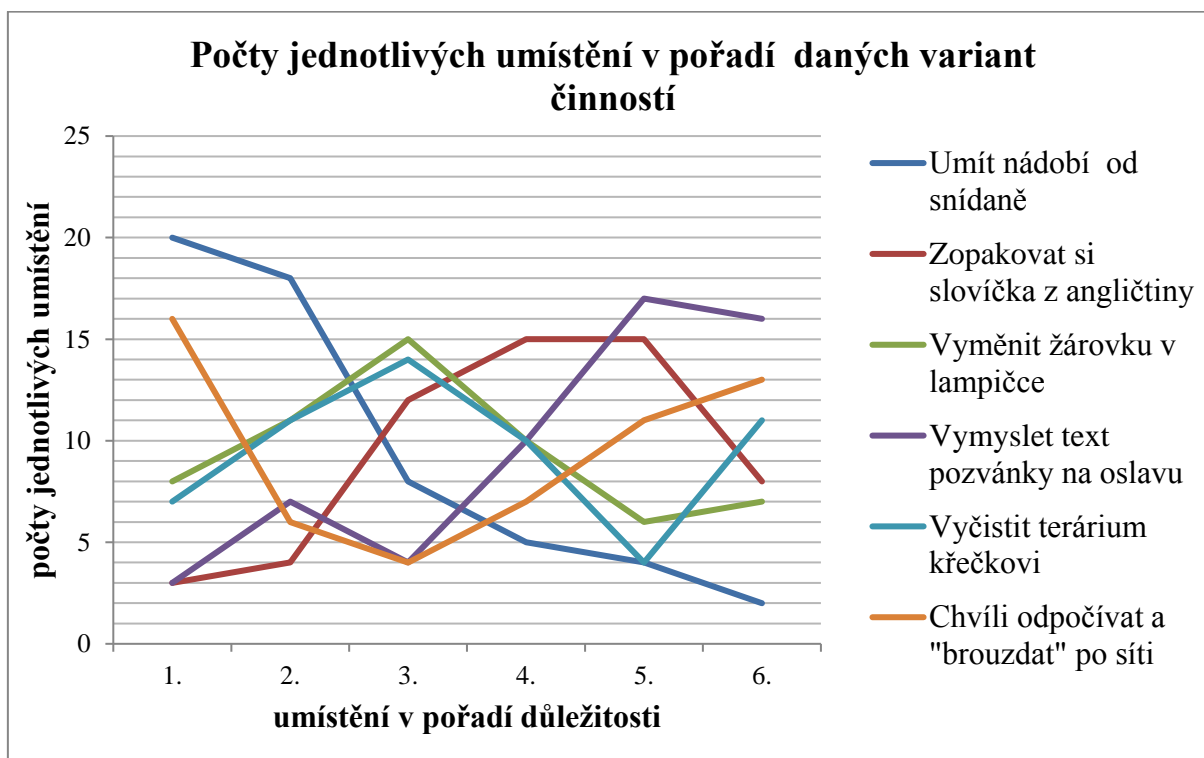

Otázka č. 8: Máš doma na výběr níže uvedené činnosti. Očísluj je čísly 1 až šest 6 podle toho, v jakém pořadí bys je vykonal/a. (č. 1 = první činnost v pořadí)

Tabulka č. 3: Souhrnné údaje k otázce č. 8

Varianta činnosti	Celkem odpovědí	Průměr	Medián	Modus	Rozptyl	Směr. odchylka	Var. koeficient
Umýt nádobí od snídaně	57	2,3158	2	1	3,871	1,391	60,1
Zopakovat si slovíčka z angličtiny	57	4,0351	4	5	3,576	1,337	33,1
Vyměnit žárovku v lampičce	57	3,2807	3	3	4,755	1,542	47,0
Vymyslet text pozvánky na oslavu	57	4,386	5	5	4,614	1,519	34,6
Vyčistit terárium křečkovi	57	3,4561	3	3	5,338	1,634	47,3
Chvilí odpočívat a "brouzdat" po síti	57	3,5263	4	1	7,797	1,974	56,0

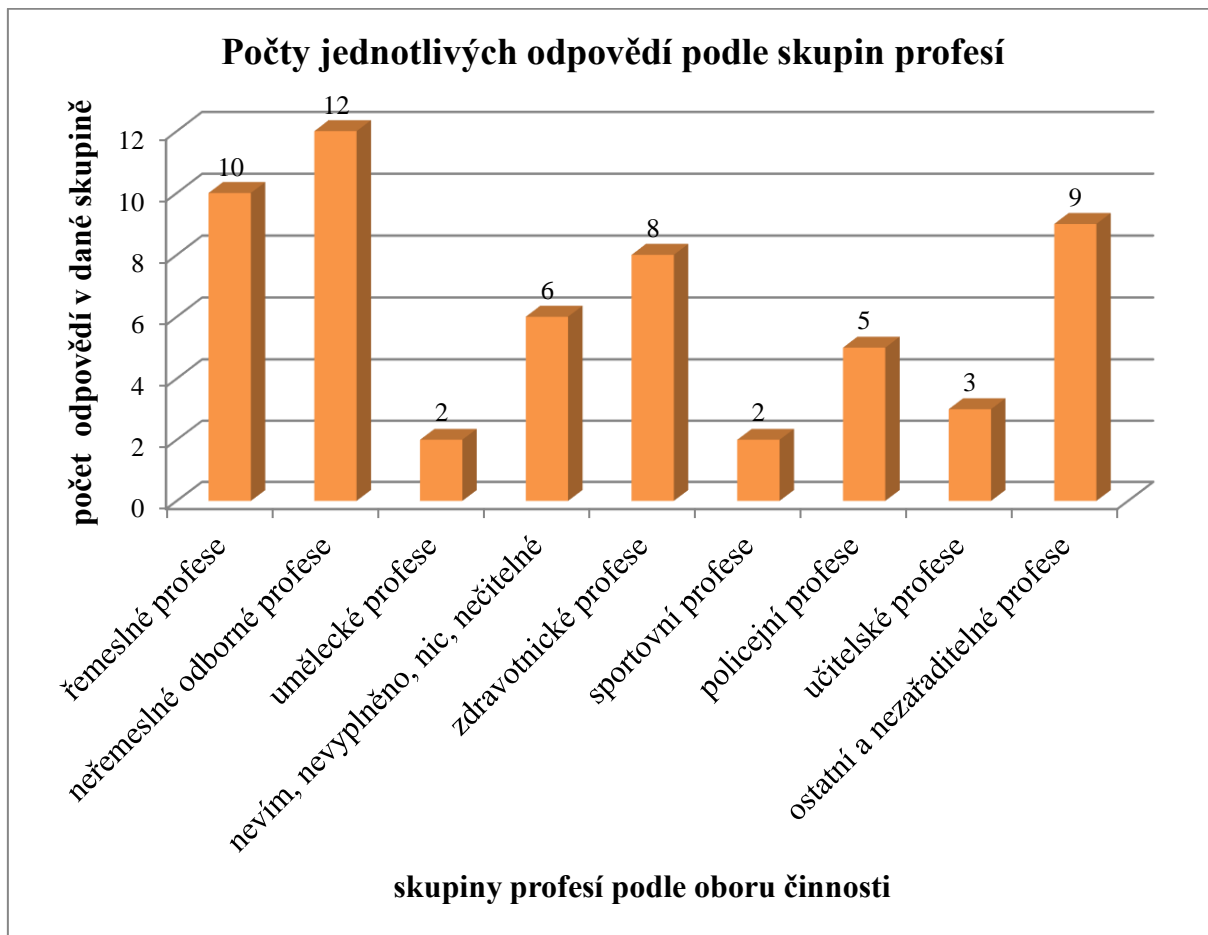
Hodnoty jsou, jako u předchozích souhrnných údajů, zatíženy vyšším rozptylem, žádný medián není roven jedné. Zajímavé je, že u žádné položky není modus na hodnotě šest.

Obrázek č. 10: Počty jednotlivých umístění v pořadí daných variant činností

Otázka č. 9: Pokud bys měl/a naprostou volnost v tom, co by si chtěl/a v budoucnu dělat, napiš prosím do řádku, jaká profese by to byla.

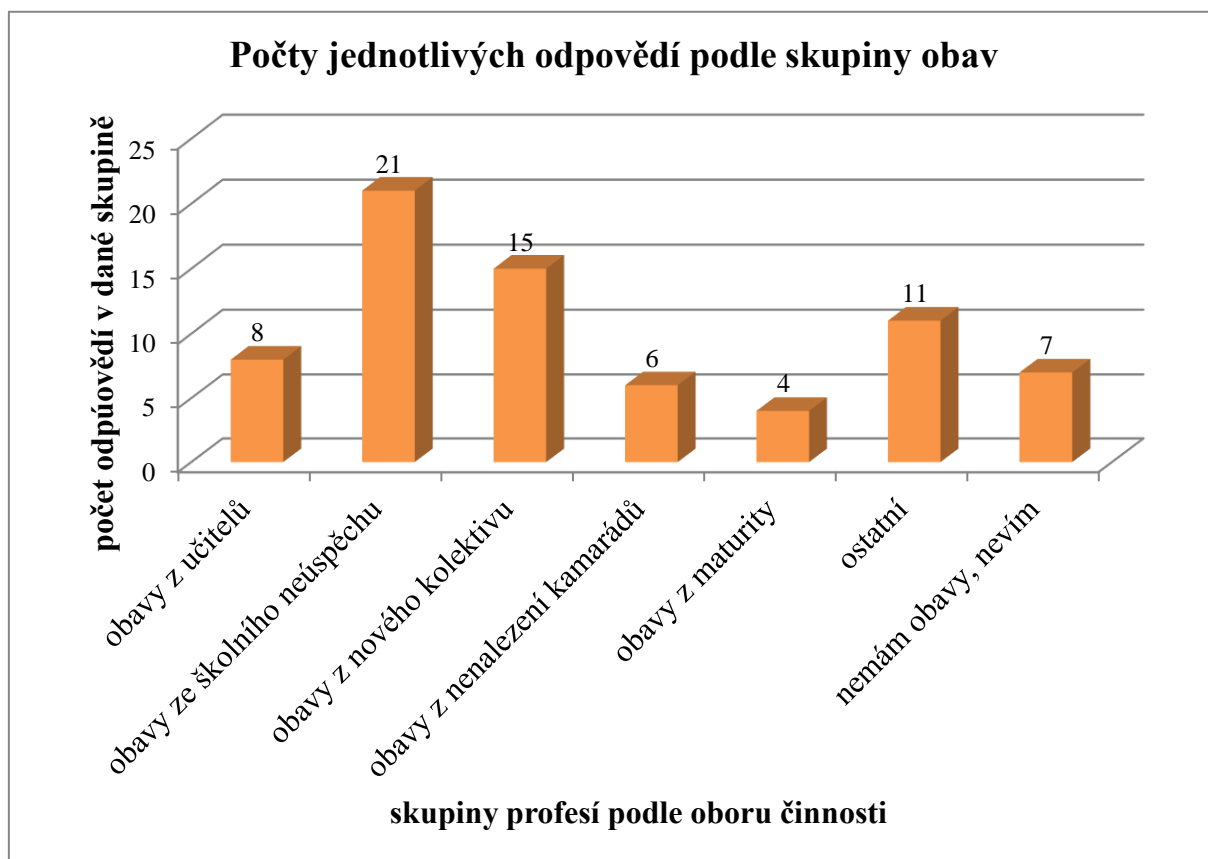
Odpovědi jsem zařadila do skupin profesí podle oboru činnosti. Zpracovala jsem 57 hodnot. V případě uvedení dvou a více odpovědí jsem vzala za validní tu první v pořadí.

Obrázek č. 11: Počty jednotlivých odpovědí podle skupin profesí

Otázka číslo č. 10: Z čeho máš největší obavy na tvé nové střední škole?

Texty z dotazníku jsem roztřídila do několika statisticky významnějších skupin. Vzhledem k rozsáhlejším odpovědím jsem zahrнула do grafu i odpovědi vícenásobné. Proto celkový počet hodnot nekoresponduje s počtem platných odpovědí.

Obrázek č. 12: Počty jednotlivých odpovědí podle skupiny obav

Přehled odpovědí na volné otázky č. 9 a 10 jsem zpracovala do jedné tabulky, ta je uvedena jako Příloha č. 2: Tabulka se shrnutím odpovědí na otázky č. 9 a 10.

2.9. Vyhodnocení testovacích předpokladů

- **Škola je na posledním místě z faktorů, které mají vliv na výběr střední školy u žáků devátých tříd.**

K vyhodnocení tohoto předpokladu poslouží data z odpovědí na otázky č. 1 a 2. Bez ohledu na to, že celý soubor vykazuje značnou míru variability a nechová se úplně stejnorodě, mohu konstatovat následující:

- Položka „Škola“ vykazuje nejmenší rozptyl a podle aritmetického průměru pořadí důležitosti („známkování“) z tabulky č. 1 je vliv školy na třetím místě v pořadí.

- Modus i medián položky je blízký aritmetickému průměru a stejný (3), což ukazuje na (v rámci celého souboru) nejvíce konzistentní odpovědi.
- Z grafu na obrázku č. 3 vyplývá, že v oblasti hodnocení důležitosti položky „Škola“ jako čtvrté v pořadí, je četnost výskytu nejvyšší.
- Význam školy pro volbu může znamenat také vliv vlastní, volené budoucí školy. Podpůrné zjištění z obrázku č. 4 prokazuje, že pouze 37% žáků nepřemýšlelo o vlivu střední školy na jejich aktivitu.

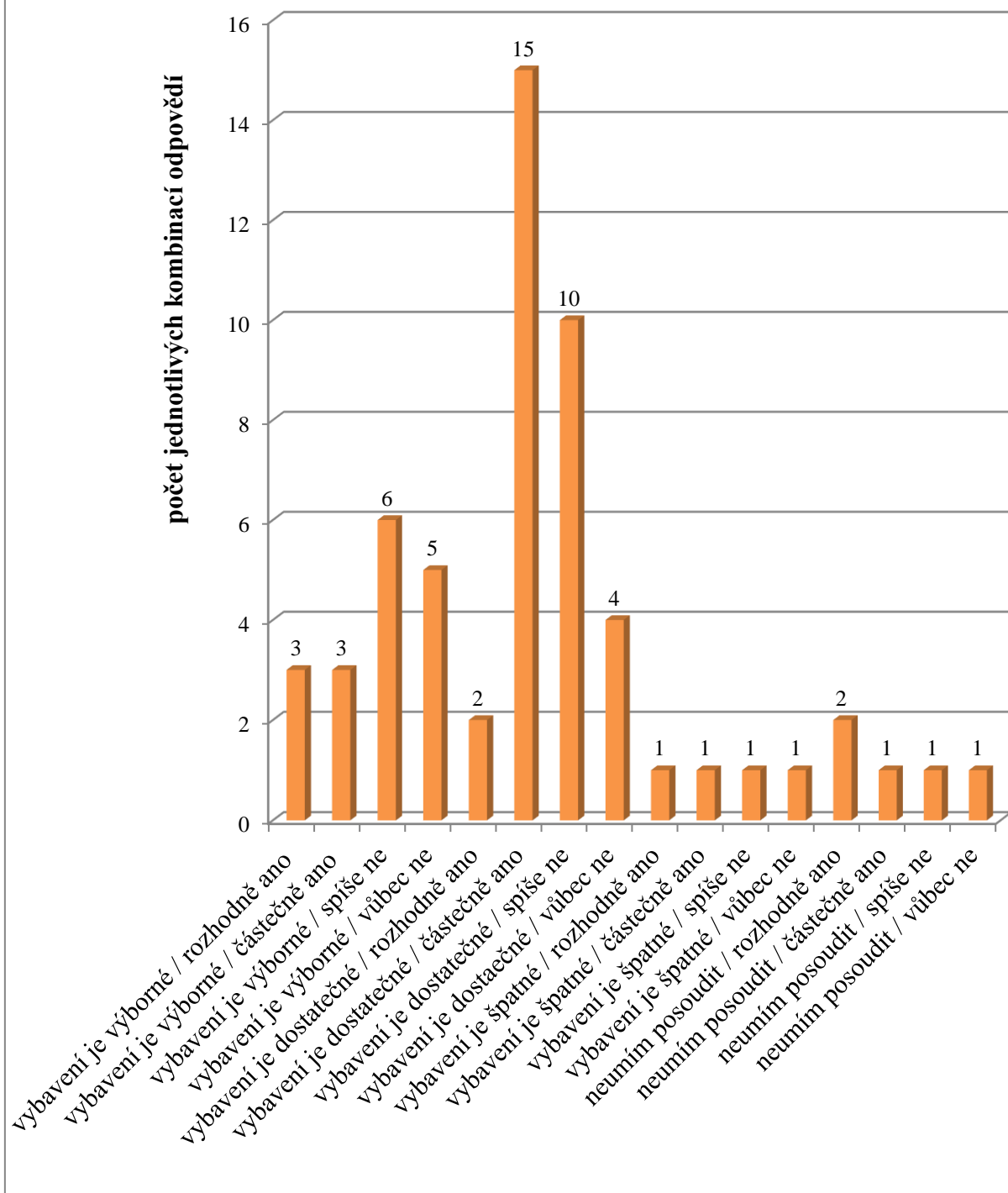
Předpoklad, že škola je na posledním místě z faktorů, které ovlivňují výběr střední školy u žáků devátých tříd, je, po vyhodnocení získaných údajů, je nepravdivý.

- **Existence specializovaných učeben nemá vliv na výběr střední školy**

Pro vyhodnocení tohoto předpokladu použiji údaje z odpovědí na otázky č. 3 a 4. Ve čtvrté otázce (vliv praktických činností) uvedli žáci celkem ve 28 případech, že je výuka PČ ovlivnila rozhodně, resp. částečně. To je sice překvapivě vysoké číslo, ale pro přesnější výsledek je nutné použít i údaje z odpovědí na otázku č. 3 a tyto spojit.

Proto jsem vytvořila graf, ve kterém jsem vynesla počty všech možných kombinací odpovědí na obě otázky v rámci jednoho dotazníku. Těch možností je 16, celkově pro 57 dvojic, od lehce nelogických (neumím posoudit vs. rozhodně ano) až po ty očekávatelné. Moje úvaha tedy vede k tomu, zda i míra kvality učeben (když už tedy existují) nějakým způsobem koreluje s rozhodovací praxí žáků při volbě střední školy.

Četnost kombinací odpovědí na otázku č. 3 a 4 v jednotlivých dotaznících

Obrázek č. 13: Četnost kombinací odpovědí na otázku č. 3 a 4 v jednotlivých dotaznících

Z výše uvedeného a z údajů zjištěných z odpovědí na otázky č. 3 a 4 mohu vyslovit následující tvrzení.

- Podle grafu na obrázku č. 5 hodnotí výborně nebo dostatečně vybavení odborných učeben 31% resp. 53% žáků. Neumí posoudit pouze 9% žáků.
- Podle grafu na obrázku č. 6 pouze 19% žáků tvrdí, že je výuka PČ neovlivnila při volbě.
- Z grafu na obrázku č. 13 je patrné, že „riziková kombinace“ odpovědí (špatné/spíše ne, špatné/vůbec ne, neumím posoudit/spíše ne, neumím posoudit/vůbec ne) se v odpovědích vyskytuje pouze ve čtyřech případech, vždy po jedné, což je pouze 7% z celkem 57.

Předpoklad, že existence specializovaných učeben nemá vliv na výběr střední školy je nepravdivý.

- **Většina žáků byla přijata na školu první volby s tím že, ohodnocení práce budoucího absolventa vybrané školy je na prvním místě pro výběr dané střední školy.**

Pro vyhodnocení třetího výzkumného předpokladu jsem použila údaje zjištěné odpovědí na otázky č. 5 a 6. Soubor dat k otázce č. 5 je také zatížen poněkud větší mírou rozptýlu a nekonzistence a odpovědi na otázku č. 6 jsou příliš jednostranné. Přesto na základě vyhodnocení lze uvést následující tvrzení.

- Položka „*Po absolvování si hodně vydělám*“ vykazuje druhý nejmenší rozptyl a podle aritmetického průměru pořadí důležitosti („známkování“) z tabulky č. 2 je vliv školy na čtvrtém místě v pořadí důležitosti vlivů.
- Modus dat je na hodnotě 2, což znamená, že nejčastěji žáci přiřazovali tomuto vlivu druhé místo v pořadí důležitosti. Medián má hodnotu čtyři, což znamená, že hodnocení vlivu spíše převažuje lepším hodnotám.
- Z grafu na obrázku č. 7 je zřejmé, že spojnice hodnot položky „*Po absolvování si hodně vydělám*“ „neskáče“ v extrémních polohách, nejvíc žáků přiřadilo vlivu 4. místo v pořadí.
- Údaj z grafu na obrázku č. 8 jednoznačně potvrzuje, že se 91% dotazovaných žáků dostalo na školu své první volby.

Předpoklad, že většina žáků byla přijata na školu první volby s tím, že ohodnocení práce budoucího absolventa bude na prvním místě očekávání (vlivu) pro výběr dané střední školy je nepravdivý.

- **Při sebehodnocení žáci upřednostní manuální schopnosti před duševními**

Pro vyhodnocení posledního testovaného předpokladu jsem využila údaje z odpovědí na otázky č. 7 a 8. Otázka č. 7 byla výběrem z možností a tak jako již v předešlých souborech, tak je i soubor dat z tabulky č. 3 (odpovědi z otázky č. 8) zatížen poměrně značným rozptylem a variabilitou dat. Přesto mne shromážděná data opravňují k následujícím tvrzením.

- Počet odpovědí, které se týkaly preferovaného výroku z otázky č. 7, je podle grafu z obrázku č. 9 lehce vychýlen směrem k duševním činnostem. Celkem 25 žáků (44%) uvedlo, že doma něco vyrábějí, nebo že by chtěli vyrábět.
- Seřadíme-li průměry jednotlivých položek z tabulky č. 3 sestupně (umýt nádobí, vyměnit žárovku, vyčistit terárium, brouzdat po síti, vymyslet text, zopakovat si slovíčka), pak je jasné že první tři pozice obsadily manuální činnosti.
- Z grafu na obrázku č. 10 je patrné, že kromě „brouzdání na síti“ se v pořadí důležitosti 1 a 2 (prvních a druhá vybraná) vyskytují pouze manuální činnosti.

Předpoklad, že při sebehodnocení upřednostní žáci manuální schopnosti před duševními nelze z kombinace souborů odpovědí na testovací otázky ani potvrdit, ani zamítnout.

Vyhodnocení volných otázek č. 9 a 10

Graf na obrázku č. 11 (otázka č. 9) je jasný a ukazuje na poměrně odpovědné vyplnění dotazníku. Očekávala jsem větší množství „nesmyslů“. Myslím, že struktura odpovědí zhruba odpovídá testovanému vzorku žáků. Částečně bychom mohli data použít jako podpůrnou informaci pro čtvrtý testovací předpoklad. V případě personalizace dotazníku a znalosti z přihlášek na SŠ by mohly být zjištěné údaje zajímavé pro jiný typ výzkumu.

Odpovědi na volnou otázku č. 10 již nespadají prakticky pod předmět mé práce. Zde jsem si jenom chtěla vlastně ověřit, zda si žáci připouští možnost studijního (pracovního) selhání na střední škole. Je tomu tak, dokonce 25 žáků uvedlo ve svých odpovědích obavu před školním neúspěchem či maturitou.

2.10. Shrnutí a diskuse k výsledkům šetření

Při vyhodnocování výsledků jsem musela vzít v úvahu případné nedostatky vyplývající z použití nestandardizovaného dotazníku, který byl vytvořen pouze pro účely této bakalářské práce. Můj dotazník a ani forma či styl otázek se nemohl kvalitou vyrovnat standardizovaným dotazníkům. Přesto jsem se snažila naformulovat otázky relevantní a zajímavé. Také je potřeba vzít v úvahu, že jednotlivé odpovědi mohou být zkresleny. Odpovědi dotazovaných žáků

nemusí být shodné s realitou. Žáci mohli odpovídat ne podle svého vlastního úsudku a pocitu, ale v souladu se všeobecným očekáváním.

Musím přiznat, že mě překvapil i poměrně velký rozptyl některých naměřených hodnot. Mohlo to být způsobeno kvalitou a strukturou testovacího vzorku, či méně vhodně zvolené nabídky odpovědí. To určitě statistické zpracování zkreslilo. I přes tyto nedostatky si myslím, že dotazníková metoda byla vhodně zvolena ke zkoumaným oblastem. Data jsem získala rychle a relativně dobře zpracovatelná.

Praktická část mojí práce měla ověřit čtyři výzkumné předpoklady. Tvzení, že škola je až ten poslední faktor pro výběr povolání byla myslím přesvědčivě vyvrácena. Na výsledných datech je zajímavý poměrně velký náskok vlivu vlastního názoru před rodinou, zde jsem očekávala vyrovnanější výsledky. K zamyšlení je předposlední místo u prezentací a veletrhů škol. Také působení mediální sféry (dnes u mládeže internet a sociální sítě) je v hodnocení jeho vlivu překvapivě nízko.

Výsledky spojené s ověřením druhého testovacího předpokladu mne velice překvapily. Už jenom v hodnocení učeben jsem čekala „příkřejší“ odsudek. Většina žáků hodnotila vybavení jako výborné či dostatečné i když mi není jasné, s čím mohli žáci z měst provést srovnání. Výstup z otázky č. 4 je také zvláštní. Téměř polovina žáků tvrdí, že byli při úvaze o budoucí škole více či méně ovlivněni výukou v odborných učebnách. Domnívám se, že takto vysoký počet byl ovlivněn strukturou zkoumaného souboru. Kdybych test zadala na výběrové ZŠ, kde se očekává pokračování studia na gymnáziích a „elitnějších“ odborných školách, pak by byly výsledky diametrálně odlišné.

Kvalita učeben praktických činností zcela určitě souvisí s výukou v nich a je důležitým kritériem jejího hodnocení. Po spárování obou testových otázek je vidět, že míra korelace mezi stavem učeben PČ, úrovní výuky a výběrem školy existuje. Doložit to lze tím, že 40% žáků dotazníku uvedlo spojení „příznivých“ odpovědí (výborně/dostatečně vs. rozhodně/částečně ano).

Otázky pro třetí výzkumný jsem zvolila možná nesourodé, ale určitou logiku mají. Pokud by totiž žáci preferovali vyšší výdělek (a ta statisticky stoupá se stupněm vzdělání), pak by rozhodně nemohli být prakticky všichni přijati na preferovanou školu. Výsledky ukázali, že očekávání spojená s vysokým výdělkem jsou až na čtvrtém místě v pořadí. Příjemným

zjištěním je umístění těch „správných“ očekávání (dostupnost práce, kvalita školy, příprava na budoucí studium.). Očekávala jsem také větší vliv kamarádů.

Znění čtvrtého výzkumného předpokladu a konstrukce s ním spojených otázek měla ověřit, zda se projeví získané pracovní kompetence ve schopnosti plánovat činnosti, zda se při plánování projevuje míra preferencí k duševním nebo manuálním činnostem. Překvapila mne nejednoznačnost odpovědí v deváté otázce. Zřejmě jsem nezvolila úplně dobře strukturu nabízené volby. Přiřadit pořadí důležitosti k činnostem přineslo ovšem zajímavější výsledky. Překvapilo mne první místo „umytí nádobí“ a obecně vyšší pořadí manuálních činností. To by mohlo znamenat, že žáci skutečně plánují, jsou schopni si stanovit priority práce, a to bez ohledu na to, jaký typ činnosti preferují. Výsledky dle mého naznačují, že mladí v tak raném věku plánují podle potřeby a nutnosti, ne podle pocitu a „chtění“.

Volné otázky, které rámuje celý výzkum, ukazují, že běžný žák neztratil zájem o řemeslné či odborné školy. Plných 39% odpovědí uvádí jako vysněnou profesi řemeslo nebo odbornou činnost. Až na výjimky se v nich nevyskytují exotické nebo nesmyslné profese. Jako pozoruhodné mi přišlo, že žáci cítí zodpovědnost za svoje budoucí studium, že nemají pocit „dostal jsem vysvědčení z devítky, mám splněno“. Pokud mají z něčeho obavy, tak převažuje studijní selhání.

Zcela nad rámec jsem do příloh vložila ukázky z úvahy, o které se zmiňuji v kapitole *Výzkumná metoda*, a je určitým bonusem v mojí práci. Byla jsem potěšena, jakým způsobem většina žáků uchopila téma a jak čtivě svoje představy zformulovali do překvapivě logických textů.

2.11. Praktická doporučení

Na základě poznatků z teoretické a výsledků z praktické části práce jsme se společně s vedením školy a koordinátorem ŠVP domluvili na konkrétním plánu pro zkvalitnění výuky PČ na naší škole od příštího školního roku. Aby vyučování daných činností přinášelo žákům radost a náplň práce sloužila jako vodítko při výběru budoucí školy, profese a kariéry. Bohužel některá doporučení naráží na pracovní, bezpečnostní a školské předpisy.

Jako snadno realizovatelnou považuji úpravu webových stránek naší školy administrátorem, aby vyučovací předměty PČ měly svůj vlastní oddíl, kam budou umístěny fotografie, videa a informace o tom co se v jednotlivých hodinách či v odborných učebnách děje. Například časosběrná videa o tom, jak vzniká výrobek, příprava pokrmů nebo složitější

výtvarné dílo. Dále rozšíření nabídky mimoškolní činnosti a využití času neobsazených odborných učeben k činnosti kroužků nebo rukodělné práce neorganizovaných zájemců.

Navrhla jsem úpravu ŠVP pro vzdělávací oblast Člověk a svět práce s důrazem na zvýšení počtu exkurzí do výrobních závodů a řemeslných provozů.

Nedílnou součástí je i vyhledání drobných výrobních podniků v okolí a jejich zapojení formou jakéhosi partnerství do chodu školy a zlepšení materiálového vybavení odborných učeben. V plánu je i oslovení rodičů, kteří ovládají, či se přímo živí zajímavou odbornou nebo řemeslnou činností. Prezentací svých praktických dovedností pomůžou s oživením vyučovacích hodin, a žáci si tímto vytvoří konkrétní představu o řemeslech a jejich rozhodování o budoucí kariéře bude snazší.

3. ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo rozpoznání důvodů u žáků základní školy při výběru budoucího vzdělávání ve středním odborném školství a jejich očekávání s tím spojené a získat informace, které by mohli vést ke zkvalitnění výuky vzdělávací oblasti Člověk a svět práce.

Bakalářskou práci jsem rozdělila na část teoretickou a praktickou. V teoretické části jsem krátce popsala vzdělávací systém v České republice s důrazem na základní školství. Dále jsem na základě rešerší dostupné literatury nastínila vývoj pojmu kompetence s ohledem na potřeby a praxi vzdělávání. Osvětlila jsem pojmy motivace a kariérové poradenství na ZŠ a jejich vliv na výběr následné vzdělávací dráhy. Závěr teoretické části jsem věnovala mediální sféře, především webovským stránkám a prezentačním a propagačním aktivitám institucí, škol a soukromých subjektů, které souvisí s profesní volbou se zaměřením na odborné činnosti a řemesla.

Na základě obecných informací a zjištění z teoretické části a v souladu s předmětem práce jsem koncipovala praktickou část práce. Vycházela jsem z všeobecně přijímaného předpokladu, že žáci při výběru školy ztrácejí zájem o řemesla a že škola nemá možnosti, jak tento trend zvrátit. Vytyčila jsem si proto čtyři výzkumné oblasti, ke každé jsem přiřadila konkrétní předpoklad/tvrzení a pro jejich otestování jsem zvolila dotazníkovou metodu získání dat.

Výsledky ukázaly, že škola má možnosti, jak žákům usnadnit výběr střední školy s ohledem na volbu řemeslných a odborných oborů na středních školách, jenom je potřeba využít celý její potenciál. Stále existují žáci, kteří se doma věnují rukodělným a dílenským činnostem. Nadále se vyskytují děti, které se v deváté třídě rozhodly podat přihlášku na odbornou školu.

Podle mého názoru je potřeba, aby školy věnovaly větší pozornost předmětům v rámci praktických činností. Na internetových stránkách škol najdeme, co kde žáci vyhráli ve sportu, ale jaké kvalitní pokrmy se uvařily, či jak šikovně se opravili poličky v dílnách, se nedočteme. Nesmí se šetřit na vybavení odborných učeben a rozhodně nemůžeme škrtat tyto hodiny z rozvrhu na úkor „důležitějších“ předmětů. Atmosféra školy musí být taková, aby se její hlavní cíl – rozvoj a získávání kompetencí – týkal plnohodnotně i kompetencí pracovních.

Při procházení dostupných zdrojů mne překvapilo, jaké množství webových portálů a internetových stránek se věnuje profesní volbě. Zde má základní škola bohatý zdroj informací. Nestačí jenom umístit odkazy na „homepage“, ale je nutné s nimi pracovat i ve výuce.

Stále větší tlak na všeobecnou a co nejvyšší úroveň vzdělání doufám pomine a všichni si uvědomíme, že ani průmysl verze 4.0, ani pět titulů za nás stále mnoho potřebných předmětů nevyrobí. Zde předpokládám zvyšující se aktivitu soukromé sféry.

Všechno výše řečené nesmí zakrýt jednu skutečnost. Volba povolání, volba školy a oboru je stále jen vlastním a jedinečným aktem svobodné vůle mladého jedince. Všichni a všechno kolem se musí aktivizovat, aby v momentě rozhodování měl žák k dispozici kvalitní informace, příslušnou míru znalostí a dovedností (kompetencí) a aby cítil podporu okolí. K tomu musí přispět i jedna ze složek Školního vzdělávacího programu, jako je vzdělávací oblast Člověk a jeho svět.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literatura

ARMSTRONG M., *Personální management*, přel. J. Koubek. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1999. 968 stran. ISBN 80-7169-614-5

BĚLECKÝ, Zdeněk. *Klíčové kompetence v základním vzdělávání*. V Praze: Výzkumný ústav pedagogický, 2007. ISBN 978-80-87000-07-6. Dostupné z http://www.msmt.cz/file/10434_1_1/download/

HRONÍK F.: *Hodnocení pracovníků*. 1.vyd. Praha: Grada, 2006. 128 stran. ISBN 80-247-1458-2

KOHOUTEK, Rudolf. *Úvod do psychologie: psychologie osobnosti a zdraví žáka*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4077-7.

KOUBEK J.: *Řízení lidských zdrojů. Základy moderní personalistiky*. 3.vyd. Praha: Management Press, 2003. 367 stran. ISBN 80-7261-033-3

KUBEŠ M., SPILLEROVÁ D., KURNICKÝ R.: *Manažerské kompetence. Způsobilosti výjimečných manažerů*. 1.vyd. Praha: Grada, 2004. 184 stran. ISBN 80-247-0698-9

PAULÍNOVÁ, Lea. *Psychologie pro tebe: [učební text k výuce na středních zdravotnických školách v České republice]*. 2., dopl. vyd. Praha: Informatorium, 1998. ISBN 80-854-2730-0.

PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-252-1.

ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT AND THE EUROPEAN COMMISSION. *Career Guidance A Handbook for Policy Makers*. Paris: OECD Publishing, 2004. ISBN 9789264015210. Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/employment/career-guidance_9789264015210-en

SKALKOVÁ, J. Kategorie cíle, kompetence, jejich vzájemný vztah a význam pro obsah vzdělávání v kontextu současnosti. *Orbis Scholae* [online]. 2007, 2(1), 7-20 [cit. 2016-20-11]. ISSN 2336-3177. Dostupné z: http://www.orbisscholae.cz/archiv/2007/2007_1_01.pdf

Ostatní

DotaceEU.cz - Modernizace odborných učeben a bezbariérové přístupy. V IROP je pro základní školy připraveno přes 2. *DotaceEU.cz - Úvodní strana* [online]. [cit. 2017-02-21]. Dostupné z:

<https://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Microsites/IROP/Pro-media/Modernizace-odbornych-uceben-a-bezbarierove-pristupy-V-IROP-je-pro-za>

FRANĚK, Petr. Maslowova pyramida potřeb, jeden velký omyl. In: *Filozofie úspěchu*. [Online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: <http://www.filozofie-uspechu.cz/maslowova-pyramida-lidskych-potreb/>

GOŠOVÁ, Věra. Motivace. In: *Metodický portál RVP* [online]. [cit. 2017-03-10]. Dostupné z: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/M/Motivace

Key Competencies. A developing concept in general compulsory education. Brusel: EURYDICE, 2002. ISBN 2-87116-346-4., Dostupné z [http. //bookshop.europa .eu/](http://bookshop.europa.eu/)

MŠMT vyhláší rozvojový program s názvem Podpora odborného vzdělávání ve školním roce 2016/2017. *MŠMT* [online]. [cit. 2017-05-19]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/stredni-vzdelavani/msmt-vyhlasuje-rozvojovy-program-s-nazvem-podpora-odborneho>

Návrh opatření na podporu odborného vzdělávání. In: Praha: MŠMT, 2013. Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/file/27137/download/>

Nezaměstnanost v ČR, vývoj, rok 2017, Vývoj počtu volných pracovních míst. *Kurzy měn, akcie, komodity, zákony, zaměstnání - Kurzy.cz* [online]. [cit. 2017-05-19]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/makroekonomika/nezamestnanost/A=3>

Obory odborného vzdělání SŠ bez oborů nástavbového studia, denní forma vzdělávání – žáci/dívky po ročnících, nově přijatí, absolventi – podle druhu vzdělávání. *MŠMT* [online]. 2016 [cit. 2017-04-19]. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

Okna technickým oborům dokořán: PROJEKTY: Vysočina Education. *Titulní stránka: Vysočina Education* [online]. [cit. 2017-02-21]. Dostupné z: http://www.vys-edu.cz/vismo/zobraz_dok.asp?id_org=600139&id_ktg=1186&archiv=1&p1=1052

Popularizace technického vzdělávání na ZŠ - ŠKODA. *Skupina ŠKODA AUTO - ŠKODA* [online]. [cit. 2017-02-21]. Dostupné z: <http://www.skoda-auto.cz/o-spolecnosti/grantove-programy/grant-program-popularizace/>

Poradce k volbě povolání: praktické náměty a tipy pro výchovné poradce. Praha: Raabe, 2002. Nahlížet - nacházet. ISSN 1801-8440.

Roční přehled podnikatelů a živností. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2017 [cit. 2017-03-19]. Dostupné z: https://www.mpo.cz/assets/cz/podnikani/zivnostenske-podnikani/statisticke-udaje-o-podnikatelich/2017/1/Rocni-prehled-podnikatelu-a-zivnosti_1.xlsx

SGVIP_prezentace_FINALNI.pdf, MŠMT ČR. In: *MŠMT* [online]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/35904/>

Text RVP ZV s odkazy a poznámkami. In: *Metodický portál* [online]. [cit. 2017-01-06]. Dostupné z: <http://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10274>

Základní informace. *EDUCA MYJOB / Educa Liberec* [online]. [cit. 2017-06-13]. Dostupné z: <http://www.educaliberec.cz/veletrh/zakladni-informace>

Zákony, vyhlášky, nařízení

Metodický list č. 13 409/98-24 Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy: k poskytování poradenských služeb na školách a školských zařízeních. In: *Věstník Min. školství, mládeže a tělovýchovy*. Ročník 1998, číslo 5.

Nařízení vlády o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání. In: *Sbírka zákonů*. Ročník 2010, částka 71, číslo 211. Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/file/11266/download/>

Rámcový vzdělávací program v základním vzdělávání. In: *MŠMT* [online]. Praha: MŠMT, 2016 [cit. 2016-12-12]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/38989/download/>

Standardy pro základní vzdělávání: Člověk a svět práce. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. 2013 [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <http://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=67505&view=9832>

Vyhláška o středním vzdělávání a vzdělávání na konzervatoři. In: *Sbírka zákonů*. Ročník 2005, částka 4, číslo 13. Dostupné také z: <http://portal.gov.cz/zakon/13/2005/1>

Vyhláška ze dne 9. února 2005 o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. In: *Sbírka zákonů*. Ročník 2005, částka 20, číslo 72. Dostupné také z: <http://www.nuv.cz/t/vyhlaska-c-72-2005-sb?highlightWords=kari%C3%A9rov%C3%99>

Vyhláška ze dne 27. července 2005 o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků. In: *Sbírka zákonů*. Ročník 2005, částka 111, číslo 317. Dostupné také z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/2005/111-2005.pdf>

ZÁKON ze dne 24. září 2004 o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů. In: Sbírka zákonů. Ročník 2004, Částka 190, 563/2004 Sb. Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-o-pedagogickych-pracovnicich->

ZÁKON ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: Sbírka zákonů. Ročník 2004, Částka 190, 561/2004 Sb. Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-1-1-2017-do-31-8-2017>

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Obrázek č. 1: Hierarchický model struktury kompetence	11
Obrázek č. 2: Maslowova pyramida lidských potřeb	22
Tabulka č. 1 Souhrnné údaje k otázce č. 1	42
Obrázek č. 3: Počty jednotlivých umístění v pořadí důležitosti vlivu daných faktorů na výběr školy	42
Obrázek č. 4: Počty a relativní četnost jednotlivých variant odpovědí k otázce č. 2	43
Obrázek č. 5: Počty a relativní četnost jednotlivých variant odpovědí k otázce č. 3	44
Obrázek č. 6: Počty a relativní četnost jednotlivých variant odpovědí k otázce č. 4	45
Tabulka č. 2: Souhrnné údaje k otázce č. 5	45
Obrázek č. 7: Počty jednotlivých umístění v pořadí důležitosti očekávání střední školy	46
Obrázek č. 8: Počty a relativní četnost jednotlivých variant odpovědí k otázce číslo 6	46
Obrázek č. 9: Počty a relativní četnost jednotlivých variant odpovědí k otázce číslo 7	47
Obrázek č. 10: Počty jednotlivých umístění v pořadí daných variant činností	48
Tabulka č. 3: Souhrnné údaje k otázce č. 8	48
Obrázek č. 11: Počty jednotlivých odpovědí podle skupin profesí	49
Obrázek č. 12: Počty jednotlivých odpovědí podle skupiny obav	50
Obrázek č. 13: Četnost kombinací odpovědí na otázku č. 3 a 4 v jednotlivých dotaznících ...	52

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Dotazník

Příloha č. 2: Tabulka se shrnutím odpovědí na otázky č. 9 a 10

Příloha č. 3: Oskenované úvahy na téma „Moje vysněné povolání“

DOTAZNÍK

Vážení žáci a žákyně, prosím o vyplnění následujícího dotazníku. Dotazník je plně anonymní, odpovídej prosím pravdivě.

Otázka č. 1:

Při úvaze nad výběrem budoucího studia na SŠ na tebe působilo okolí. Uvedeným možností přiřaď číslo 1 až 6, a to podle důležitosti, 1 = nejdůležitější, největší vliv

Prezentace středních škol na veletrhu škol, dny otevřených dveří. (___)

Rodina. (___)

Škola. (___)

Kamarádi. (___)

Internet, sociální sítě. (___)

Moje vlastní úvaha. (___)

Otázka č. 2:

Vzal/a jsi výběru střední školy v úvahu svoje koníčky, záliby či zájmy? Podtrhni prosím jednu z nabízených odpovědí.

Volil/a jsem školu, kde mohu uplatnit svoje koníčky, zájmy či záliby.

Vybíral/a jsem školu, která mi nabídla možnost věnovat se jim ve volném čase v rámci školy.

Vybíral/a jsem školu, která mi svým rozvrhem nebude bránit v dosavadních aktivitách.

Ne, vůbec jsem nad tím nepřemýšlel/a.

Otázka č. 3:

V průběhu školní docházky jsi prošel/a výukou v odborných a specializovaných učebnách (pozemky, dílny, kuchyňka, PC učebna apod.). Jak hodnotíš jejich vybavení? Potrhni jednu z odpovědí.

Vybavení je výborné.

Vybavení je dostatečné.

Vybavení je špatné.

Neumím posoudit.

Otázka č. 4:

Ovlivnila tě při výběru budoucího studia na střední škole výuka a náplň práce praktických činností odborných učebnách? Potrhni prosím jednu z uvedených možností.

Rozhodně ano.

Částečně ano.

Spíše ne.

Vůbec ne.

Otázka č. 5:

Při výběru školy jsi vzal/a v úvahu i to, co od ní očekáváš. Uvedeným možnostem přiřaď podle důležitosti číslo 1 až 6. (č. 1 = nejdůležitější, největší vliv)

Po absolvování snadno najdu práci. (___)

Kvalita a vybavenost školy. (___)

Po absolvování si hodně vydělám. (___)

Rychle vystuduji a budu nezávislý na rodičích. (___)

Kamarádi zvolili stejnou školu. (___)

Připraví mě dobře na další studium. (___)

Otázka č. 6:

Byl jsi přijat/a na školu první volby (preferovanou)? Zakroužkuj prosím odpověď.

Ano

Ne

Pokud ne, vyber a podtrhni prosím důvod, pro který víš, nebo si myslíš, že jsi nebyl/a přijat/a.

Příliš mnoho uchazečů, byli lepší.

Úplně jsem pokazil přijímací zkoušky.

Na poslední chvíli jsem tam nešel.

Zvolil jsem školu nad svoje možnosti.

Stejně jsem tam ve skutečnosti nechtěl nastoupit, tak to bylo jedno.

Otázka č. 7:

Z níže uvedených tvrzení potrhni jedno z nich, a to takové, které tě podle tebe nejlépe popisuje.

Nerad pracuji rukama, protože se jsem nešikovný/á.

Když mám volnou chvíli, rád/a si čtu.

Úkol z matematiky jsem se vždy snažil/a vymyslet sama.

Rád bych doma něco vyráběl, ale mám hodně jiných povinností.

Každou volnou chvíli doma něco vyrábím

Vždycky jsem měl/a radši češtinu než „pracovky“.

Otázka č. 8:

Máš doma na výběr níže uvedené činnosti. Očísluj je čísly 1 až šest 6 podle toho, v jakém pořadí bys je vykonal/a. (č. 1 = první činnost v pořadí)

Umýt nádobí od snídaně. (___)

Zopakovat si slovíčka z angličtiny. (___)

Vyměnit žárovku v lampičce. (___)

Vymyslet text pozvánky na tvoji sobotní narozeninovou oslavu. (___)

Vyčistit terárium křečkovi. (___)

Chvilí odpočívat a „brouzdat“ po síti. (___)

Otázka č. 9:

Pokud bys měl/a naprostou volnost v tom, co by si chtěl/a v budoucnu dělat, napiš prosím do řádku, jaká profese by to byla.

.....

Otázka číslo č. 10:

Z čeho máš největší obavy na tvé nové střední škole?

.....

Děkuji ti za vyplnění dotazníku a přeji ti na střední škole mnoho úspěchů.

TABULKA SE SHRNUTÍM ODPOVĚDÍ NA OTÁZKY Č. 9 a 10

odpovědi na otázku č. 9	odpovědi na otázku č. 10
řezbář	z nových učitelů
veterinář	že to nezvládnou
kovář	jaký tam budou lidé
učitelka v MS	z kolektivu
naprosto nečitelné	že to poseru
nevím	nevím
obraběč kovů	z kolektivu, nebudu zvládat učení
psycholog	z kolektivu, z nových učitelů
nevyplněno	že nezapadnu do kolektivu, nebudu stíhat koničky
logistik	jestli si dokážu najít přátele
fotograf nebo sportovec	abych se tam udržela, udělala maturitu a dostala se na vysněnou VS
nevyplněno	špatný kolektiv
policistka	z lidí, které neznám, z věcí, učitelů
truhlářství	že nezapadnu, že mi nepůjde studium
psycholožka nebo spisovatelka	že si nesednu se spolužačkami a spolubydlicí, učení bude příliš náročné
kriminalistika	nemám
zdravotní sestra	nemám
vychovatelka v dětském domově	že si nenajdu kamarády
nevyplněno	z vyhození
florbalový trenér	nemám
profesionální sportovec	z neúspěchu
podnikatel	ze školy
svářeč	nevím
fyzioterapeutka, dětská lékařka, trenér	že budou přísní a zlí učitelé, že nezvládnou učení a nestihnou tréninky
rally závodník	kolektiv, učitelé
strojař, taky jako profesionální hráč	matematika
doktorka	že si nenajdu kamarády
zubařka	že nezvládnou tolik učení, maturitu
autoelektrikář	že nebudou dobrý spolužáci
učitelka ve škole	že se se mnou nebude nikdo bavit
streamování počítačových her	abych to zvládal
doktorka	že se se mnou nebude nikdo bavit
projektant	že to bude těžší, než ZS, jinak z ničeho
nejlépe v IT oboru	jenom dojíždění a abych to zvládal
fyzioterapeutka	že si nenajdu kamarády
letuška	že mne ze školy vyhodí a neudělám maturitu
lékařka	učitelé spolužáci
truhlář	z vyučování
trenérka street dance, tanečnice	že nezapadnu, že propadnu
policajtko	že tam nikoho neznám, nepůjde mi učení
průvodčí	že nezapadnu do kolektivu a že mně to nepůjde
barmanka	že si nenajdu nové přátele, že nezapadnu, že nezvládnou školu
policistka	z lidí a učitelů
nic	nic
vládce Severní Koreje	nemám
kamionář	celková společnost a jak mi to půjde
technik	z učitelů a ze skupiny lidí, žáků na škole
zubařka	že to nezvládnou
nevyplněno	že bude učivo příliš složité a já nezvládnou školu
profesionální hráč her	z ničeho
fotbalista, trenér	nic
věnovat se hudbě a tanci	obávám se, že učivo nebudu stíhat a neuspěji u maturity
policistka	z kolektivu
recepční/servírka	blbě začlenění do kolektivu, nechápavost učení, nesednutí z učitelky
prodáváč	že se dlouho neudržím, že to podělám
kuchař, ta na kterou jdu	že mě vyhodí kvůli docházce, nový lidi
řídít vlak	ruční práce

OSKENOVANÉ ÚVAHY NA TÉMA „MOJE VYSNĚNÉ POVOLÁNÍ“

Úvaha „moje vsněné povolání“

- Osnova:
- 1) Úvod
  - 2) dětství
  - 3) současnost
  - 4) budoucnost
  - 5) závěr

Každý z nás bude někdy muset pracovat a důležité je, vybrat si správně. Například co nás baví, co nás naplňuje v jakémkoliv směru a také podle finanční odměny

Když jsem byl malý tak jsem prostrídal hodně představ co budu v budoucnu, například jsem chtěl být astronaut. Tato představa během času opadla protože jsem se čtením o vesmíru nevěnoval tolik jako předtím a věnoval se z větší části sportu.

V současnosti přemýšlím celkem o třech profesních oblastech jako je eshlistika, která když budei dostatek tak se sni dá dobře užít. Další je programování a jedna čeho, baví mě programování mikrocipů až po programování aplikací v různých operačních systémech a jako třetí profes, si můžu představit i výzkum v různých fyzikálních fakultách, univerzitách když se tomu věnuval více než teď protože fyzikální vědy mě baví.

Moje budoucnost myslím, že bude směřuje k eshlistice nebo k programování. A dokážu si představit, že bych jsem se mohl žít oběmi pracemi najednou

Závěrem bych jsem uvedl, že se musíme ve své práci cítit dobře a musí nás bavit a když ne tak si najít práci jinou a popřípadě si ~~klidně~~ klidně přidat příslušné vzdělání protože i to je v dnešní době, ale lidé se bojí změny.

Úvaha „Moje vysněné zaměstnání (povolání)“

- Osnova:
1. Úvod
  2. Dětství
  3. Současnost
  4. Budoucnost
  5. Závěr

Musíme uvažovat o našem vysněném povolání, asi bych začala dětstvím, kdy jsem měla každý rok jiný sen. Někdy jsem chtěla být učitelkou, jindy zase veterinářka. Čím starší jsem byla tím víc jsem o různých povoláních věděla. Už jsem nechtěla být ani učitelkou, protože jsem jsem viděla, jak se žáci k učitelům chovají, a

veterinářkou už jsem nechtěla být, protože jsem věděla jak to zvířata bolí a když u toho a to by mi rvalo srdce. Když jsem tedy byla malá ještě jsem tak nějak věděla co bych chtěla dělat, ale čím jsem byla starší vysněná povolání jsem neměla. Proto pro mě bylo těžké vybrat si střední školu. Nakonec jsem si vybrala Obchodní akademii, protože ta mi přišla vhodná, když jsem úplně nevěděla co bych chtěla v budoucnu dělat. Někteří už od malinka věděli čím chtějí být až vyrostou a také třeba šli na takovou školu, aby se jim jejich sen splnil. Obchodní akademii jsem si vybrala ~~protože~~ protože nemá zas až tak specifické zaměření a navíc je tam potřeba matematika a ta mě problém nebyla. Nic jiného jsem si asi ani vybrat nemohla, protože ~~většina~~ většina ostatních škol je nějak zaměřená a to bylo právě to co jsem nevěděla, pro kterou se rozhodnout, proto jsem zvolila právě Obchodní akademii + Ekonomické lyceum. Myslím si, že když vystuduji tuto školu tak, že budu moct pracovat v podstatě kdekoliv například v kanceláři nebo v nějakém obchodě. ~~Právě práce v kanceláři by mi nevalila a docela by mi i vyhovovala.~~ Proto si myslím, že jsem si vybrala ~~sta~~ dobrou střední školu a se svým výběrem jsem spokojená. ~~Budoucnost~~ a budoucnost si asi moc plánovat nemůžu a proto tomu dávám volný průběh. Pro mě je hlavní abych měla práci a ne jestli to bude moje vysněná.

Úvaha moje rybníkové masétkové (podobně)

- osnova: 1) úvod
2) dělat
3) současně
4) budování
5) motiv

První by chtěl dělat práci kterou chce ale jeho náhledy se to povede.
Někdy se to povede se zdravotních důvodů a jiným kvůli změně ve škole.

Byť jsem byl malý vědecký jsem chtěl být Ing. protože jsem chtěl pracovat na tom stejném jako můj táta ale pak to nějak padlo.

Tedy jsem se přihlásil na úmělecké kulisové a restaurátorské a jsem si ke práci nehorázně rádší.

Doufám že až dokončím kulisování tak jsem nejvíce přiblížil na architekturu. Můj návrh je dělat co si určíte a s radostí pro vás.

Úvaha „Moje vysněné povolání“

- 1, Úvod
- 2, Dětství
- 3, Současnost
- 4, Budoucnost
- 5, Závěr

Každý ~~už~~ někdy přemýšlel, co by chtěl dělat, až bude dospělý. Když jsem byla malá já, chtěla jsem být princeznou a zároveň popelářem. Mít ty krásné dlouhé růžové šaty, ~~a~~ korunku, střevíčky a přitom se vozit na popelářském autě. Později, když už jsem chodila do první třídy základní školy, jsem chtěla dělat veterinářku, ale ztroskotalo to na tom, že se bojím velkých ~~zvířat~~ rozrušených zvířat.

~~V současné době~~ v současné době bych si přála dělat lékařku, jen ještě přesně nevím, jaký obor. Možná chirurgie, možná ~~oční~~ oční. Kdo ví! Pro to, abych se stala lékařkou jsem se snažila dostat na gymnázium, ze kterého bych poté chtěla jít na vysokou školu.

Budoucnost je ale ~~ještě~~ ve hvězdách. Nikdo neví, co se stane. ~~Může~~ Mohu ještě mnohokrát změnit názor na ideální zaměstnání, které by mě bavilo.

Co říct na závěr? Asi jen to, že každý by si měl vybrat to povolání, které ho bude bavit. A pokud někdo nemá tu možnost, tak se alespoň snažit, aby ho jeho práce co nejméně nebavila. A jaké je vaše vysněné povolání?

Úvaha „Moje vysněné zaměstnání (povolání)““

- Struktura
1. úvod
  2. dětské
  3. současnost
  4. budoucnost
  5. závěr

O mojí vysněné povolání by se nedalo říct, že je vysněný, protože vůbec nevím, jestli ho do budoucna chci dělat. Na myšl. mám různé a povolání kuchářka či prácheňského toho. Nejvíce se mi líbí učitel. To se říká manželka je úplnému svému, ale je to můj velký koníček. Když mám doma čas, tak píš. Neustále zkouším nové recepty, předkládám je a vymýšlím. Je to i moje odměna za všechno. Mám vždy velkou radost, když vím chutná. Celé dětství jsem chtěla být herečkou.

Chodila jsem na zpív., neustále jsem se předváděla a chodila jsem na dramatický kroužek. Postupem času jsem ale svého nechala a dramatický kroužek, kterému jsem věnovala všechno v mém životě také skončil, kvůli nedostatkem času.

Časem jsem vlastně zjistila, že mi to chybí a že bych se tomu chtěla věnovat dál, ale nechce mi to být. A tak jsem hledala u toho, že je to jen koníček a já mohu mít i své současné a do budoucna se věnovat realitě práci. Mimo to jsem si psala knihy. V současné době se hlásím na střední školy s oborem hotelnictví, jelikož jak jsem psala na úvod, chci se věnovat povolání, o kterém toho do budoucna. Samozřejmě nevím, jak dlouho mi to vydrží, protože se tomu věnuju doma od máje.

Do budoucna si mohu představit podle nějaké školy práci v nějaké restauraci, ideálně v zahraničí. A kdyby mi vyšel můj menší sen, tak bych byla pro nějakou cukrářku. A kdyby to nevyšlo? Sama nevím, jestli mě to bude bavil na dál, tak uvidím na čas.